

-ARAŞTIRMA MAKALESİ-

TÜRKİYE'DEKİ YERLİ TURİST AVCILARIN AV HAYVANLARI İÇİN AV KÖPEĞİ TERCİHLERİ*

Osman ÖZER¹

Gastronomi Uzmanı

KASKİ Genel Müdürlüğü, Destek Hizmetleri Daire Başkanlığı

E-mail: osman-ozar@hotmail.co.uk

ORCID ID: 0000-0001-8543-0664

Öz

İnsanlık tarihi boyunca köpekler insanların sadık dostları olmuştur. İhtiyaç duydukları her alanda farklı amaçlar için kullanılmışlardır. Yeri geldiğinde bir sürüyü koruması için, yeri geldiğinde taşıma için kızak çekmeleri için eğitilmiş, yetiştirilmiş ve kullanılmışlardır. Özellikle av gibi birlikte yapılan işlerde, yeri gelmiş yar ve yaren olmuşlardır. Av köpekleri avcılar için bir araçtan ziyade dost ve arkadaşlardır. İnsan dostunu iyi seçmeli iyi tercih etmelidir.

Bu araştırma üç bölüm halinde şekillenmiştir. Araştırmanın birinci bölümünde av köpeklerinin Türk kültüründeki yeri ve önemine değinilmiştir. İkinci bölümde ise av köpeklerinin kültürel rolü dışında Türkiye'deki yerli ırk av köpekleri olan kovucu türleri Türk Tazısı ve Zağar (Kopay) ile fermalı av köpeği türü olan Çatalburun hakkında bilgilere değinilmiştir. Bu av köpeği ırklarının Türkiye için öneminden bahsedilmiştir. Üçüncü ve son bölümde ise anket çalışması ile desteklenmiş olan Türkiye'deki yerli avcı turistlerin av köpekleri tercihleri

---

* Bu makalede bilimsel araştırma ve yayın etiği ilkelerine uyulmuştur.

¹ **Sorumlu Yazar:** osman-ozar@hotmail.co.uk

Atıf (APA): Özer, O., (2021), Türkiye'deki Yerli Turist Avcıların Av Hayvanları için Av Köpeği Tercihleri, Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergisi, 13 (1): 87-127.

Lisans: Bu makalenin kullanım izni Creative Commons Attribution-NoCommercial-NoDerivs 3.0 Unported (CC BY-NC-ND3.0) lisansı aracılığıyla bedelsiz sunulmaktadır.

araştırılmıştır. Araştırma üç ayak üzerine sağlam temel oluşturarak, avcılık faaliyetleri ile ilgilenen bireylere ve gelecek nesil genç avcılara bir rehber ve başucu kaynağı olması düşünülmüştür. Yapılacak diğer araştırmalar için bir kaynak olması da düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Av Köpeği, Çatalburun, Zağar, Kopay, Kopoy, Tazı*

Alan Tanımı: *Turizm*

DOMESTIC HUNTER TOURISTS PREFERENCES HUNTING DOGS FOR SMALL GAME IN TURKEY

Abstract

Throughout human history, dogs have been loyal friends of humans. They have been used for different purposes wherever they are needed. They were trained and used to protect a herd when necessary, trained to pull the sled for transportation when necessary. Especially in co-works such as hunting, they have come to their halves. Hunting dogs are friends and companions rather than a tool for hunters. He should choose human friend well and choose well.

This research is shaped in three parts. In the first part of the research, the place and importance of hunting dogs in Turkish culture is mentioned. In the second part outside the cultural role of hunting dog repellent species that are native breed hound and hound hunting dogs in Turkey Turkey (Kopay) fer with the hunting dog it must have been mentioned types of information about the Çatalburun. This hound is mentioned the importance for Turkey of the race. The third and last part, which is supported by a survey of the indigenous hunter hunting dogs preferences of tourists in Turkey were investigated. The research is intended as a guide and bedside source for individuals interested in hunting activities and next generation young hunters, by establishing a solid foundation on three legs. It is also considered to be a resource for other researches to be conducted.

Key Words: *Hunting Dog, Çatalburun, Zağar, Kopay, Kopoy, Hound*

JEL Code: *L83*

1. GİRİŞ

Köpek, fenotip yönden birçok ırkı olan, insanlar tarafından çok yönlü faydalanılan, bekçilik, avcılık, sürü koruma gibi işler için kullanılan, bazıları çok iyi koku alan ve işiten, sadık ve akıllı memeli bir evcil hayvandır (Yılmaz, 2006:

10) (Baltacı, 2015: 29). Çok sayıda ve farklı ırklarda köpek türü olmasına rağmen, araştırmanın kapsamı av köpekleri ile sınırlandırılmıştır.

İlk insandan bu yana av köpekleri sosyal hayatın bir parçası olmuşlardır. Tarih boyunca büyük öneme sahip olan av köpeklerinin seçimleri ve tercihleri de büyük öneme sahiptir. Orta Çağ'da Türk-İslâm devlet adamları, başarılı bir avın gerçekleşmesi için avın temel unsurlarından olan av köpeklerinin cinsine önem ve özen göstermişlerdir. Büyük Selçuklu sultanlarından Sultan Muhammed Tapar, av köpeklerini ve parslarını seçerken çok dikkat etmiştir. Âdeta köpeklerin şecerelerini çıkarmıştır. (Burslan, 1999: 103). Sultan Mahmud da, zağar ve diğer av köpeklerine çok meraklı olan sultanlardan biri olmuştur. Yüz adet, altın tasmalı ve altın sırmalı ipek çulları bulunan avcı köpeği bulunuyordu (Ateş, 1999: 197). Üsâme İbn Munkız'ın babası Şeyzer hâkimi de av köpeklerinin seçimine önem verir, adamlarını en iyi cins köpekleri almaları için de Anadolu'ya göndermiştir (Cömert, 2015: 237), (Yürekli, 2018: 241). Av köpeklerinin değerleri oldukça fazla olduğunun görüldüğü gibi aynı zamanda av köpekleri türlerinin tercih edilmesi aynı şekilde önem teşkil etmektedir.

Günümüze gelindiğinde dünyada köpeklerin çok geniş bir alana yayılmış olması ve farklı coğrafi koşullarda olmaları, köpeklerin özellikleri üzerinde bir takım değişimlere neden olmuştur. Avrupa ve Amerika'nın soğuk kuzey bölgelerinde köpeğin kürkü daha koruyucu özelliğe dönüşmüştür. Buna karşılık ormanlık, çalılık bölgelerde ise ince kürkü ve kıl örtüsü fazla olmayan daha düzgün bir vücut örtüsü dikkat çeker. Sıcak iklimlerde bu örtünün daha hafiflediği gözlenmektedir (Yalçın, 1981: 32). Bunun yanında insanlar yaşamları doğrultusunda çeşitli gereksinimlere yanıt veren yeni köpek ırkları oluşturmuş, ıslah çalışmaları sonunda köpeklere yeni beceriler kazandırılmıştır (Atakoyuncu & Selanik, 1994: 4). Entansif olarak modern köpek yetiştiriciliğine 19. yüzyılın ortalarında başlanmıştır. Çeşitli amaçlar doğrultusunda bir dizi köpek kulüpleri kurulmuş ve bunlara kısaca "Kennel Club, Köpek Kulüpleri" adı verilmiştir (Sevimli, 2007: 2). Köpek Kulüplerinde konseyler, köpek dernekleri yer almakta olup, en önemli işleri ırk özellikleri ve standartların belirlenmesidir. Bunun yanında köpeklerin soy kütüğüne kaydedilmesi, yetiştiricilerin bilgilendirilmeleri, köpek gösterilerinin desteklenmesi ve sonuçlarının onaylanması köpek kulüplerinin önemli görevleri arasındadır (Evans, 1979:3). Amerikan Köpek Kulübü standartlarına göre spor av köpekleri, takip eden izci av köpekleri, çalışan köpekler, terrierler, sportif olmayan oyun köpekleri ve sürü köpekleri olmak üzere yedi gruba ayrılmıştır (Anonim, 1992: 46). Bu gruplamada; hizmet ve ırk

özellikleri, hız, büyüklük, kuvvet, görünüş ve davranış gibi özellikler dikkate alınmıştır(Sevimli, 2007: 2). Farklı federasyonlarda farklı gruplandırmalar olmakla beraber genelde benzer olduğu görülmektedir. Köpeklerle ilgili dünya genelinde en yaygın olarak bilinen kurum ise Federation Cynologique Internationale (FCI)'dir. Türkiye'de bu kurumu temsilden kurum ise Köpek Irkları ve Kinoloji Federasyonu (KİF)'tir (Kif, 2020). Bu araştırmanın kapsamını av köpekleri ve tercihleri oluşturmaktadır. Diğer grup köpekler hakkındaki bilgiler kapsama alınmamıştır.

Bu araştırmada kapsamlı bir literatür çalışması yapılmış ve anket yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacı Türkiye'deki yerli turist avcılarının av köpeği tercihlerini belirlemektir. Araştırmanın önemi ise Türk Kültüründe av köpeğinin yerini göstermesi ve Türkiye'nin yerli ırklarını dünyada tescil ettirmesi, ırkların soy kütüklerine kaydettirmesi ve tanıtılarak dünya literatüründe yerini alması için destekler nitelikte olmasıdır. Ayrıca gelecek nesil avcı turistlere bir rehber oluşturabileceği düşüncesidir. önemine değinilmiştir. Araştırma altı bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde araştırmanın amacı, ikinci bölümde araştırmanın önemi, üçüncü bölümde araştırmanın yöntemi, dördüncü bölümde literatür taraması, beşinci bölümde araştırmanın bulguları ve son olarak altıncı bölümde araştırmanın sonuç kısmından oluşmaktadır.

1. Araştırmanın amacı

Bu araştırmanın birinci amacı Türkiye'de yaşayan avcı turistlerin demografik özelliklerini tanımlamaya çalışmaktır. Bunun yanında ikincil olarak Türkiye'deki avcı turistlerin av faaliyetlerinde tercih ettikleri av köpeği türleridir. Üçüncül amaç olarak Türk Kültüründe av köpeğinin yerini ve önemini göstermektir. Ayrıca dörüncül olarak Türkiye'nin yerli av köpeği ırkları olan fermalı köpeklerinden Çatalburun, kovucu ve iz süren av köpeklerinde de Zağar (Kopay) ve Tazı türü av köpeklerinin tanıtımı amaçlanmıştır. Bilimsel olarak tanıtılarak köpek ırkları konusunda Türkiye'nin imajı için önemini göstermek amaçlanmıştır. Türkiye'nin yerli fermalı av köpeği olan Çatalburun av köpeği hakkında derinlemesine bilgi vererek, yerli avcı turistler tarafından kullanımını yaygınlaştırmayı amaçlamıştır. Türkiye'deki avcı turistlerin av hayvanları için av köpeği tercihlerinin istatistiksel olarak sıklıklarını belirleyerek, sonuçlarının avcılığa yeni başlayacak olan avcı turistler için bir av köpeği tercihi rehberi olması amaçlanmıştır.

2. Araştırmanın önemi

Bu araştırma Türkiye'deki avcı turistlerin demografik profilin tanımlanması ile bundan sonraki yapılacak araştırmacılar için kaynak oluşturması bakımından önemlidir. Böylelikle araştırmacılar avcılarının demografik özellikleri için ayrıca zaman harcamayacaklardır. Araştırmadaki anket uygulanan bireylerin yerli avcı turistler olduğundan ve belli bir tecrübeye sahip oldukları düşünüldüğünden dolayı, avcılığa yeni ilgi duyan avcılarının av köpeği seçimleri için bir rehber olabileceğinden dolayı önemlidir. Ayrıca Türkiye'nin yerli ırk av köpeklerinin tekrar gündeme getirerek, Türk av köpeği ırklarına ilgi ve alakayı artırmayı hedeflemektedir. Böylelikle Türk av köpeklerinin bilinirliği artıracaklarını düşündüğünden dolayı önem teşkil etmektedir. Dünya standartlarında av köpeği ırkları bakımından Türkiye'nin ırklarının tescili edilmesi adına önem taşımaktadır. Türkiye'nin fermalı av köpeği olan Çatalburun av köpeğinin kullanımını yaygınlaştıracakı düşünülmektedir. Böylelikle özellikle ırkın korunması ve yetiştirme sürekliliğine fayda sağlayacaktır. Bunun yanında Çatalburun av köpeği yetiştiricileri için sosyal ve ekonomik getiri sağlaması bakımından çalışma önem arz etmektedir. İz süren av köpekleri Tazı ve Zağar(Kopay) Türkiye'de yerli avcı turistler tarafından yaygın olarak kullanılmaktadır. Tazı ve Zağarın FCI tarafından tescil edilmesine vesile olabileceği düşünülmektedir. Tescil ihtimalinin bile olması bakımından önem taşımaktadır. Bu Araştırmayı yapmanın gerekliliği, Türkiye'nin yerli av köpeği ırklarının tanıtılması ve avlanacak av hayvanlarındaki av köpeği tercihleri için rehber oluşturması bakımından önem taşımaktadır. Yapılacak diğer araştırmalar için literatürde kaynak oluşması bakımından önemlidir.

3. Araştırmanın yöntemi

Araştırmanı yöntemi oluşturulurken birden fazla araştırma tekniği kullanılmıştır. Nicel ve nitel yöntemin bir arada kullanılması araştırma yöntemlerinde karma yöntem olarak adlandırılmaktadır (Gürbüz & Şahin, 2014: 102). Öncelikle geniş bir literatür taraması yapılmıştır. Birinci yöntem olarak literatür taraması uygulanmıştır. İkinci yöntem olarak ta nicel yöntemlerden tarama araştırmaları altındaki çoktan seçmeli anket uygulaması yapılmıştır (Gürbüz & Şahin, 2014: 103). Böylelikle araştırmanın bilimsel açıdan daha ispatlanabilir ve sağlam temel üzerine kurulması hedeflenmiştir.

Literatür taramasında öncede yayınlanmış makalelere, basılmış kitaplara ve yapılmış kongre, konferans çalıştay ve bildirilere mümkün olduğu kadarıyla

ulaşmıştır. Yerli ve yabancı kaynakların evreni çok geliş olduğundan dolayı mümkün olan ve çalışma için en faydalı olan kaynaklardan faydalanılmıştır.

Anket formu için önceden yapılmış çalışmalar faydalanmanın yanında ayrıca uzman görüşüne başvurulmuştur. Anket formu ilk olarak test anketi olarak 30 kişiye uygulanmış ve testleri yapılmıştır. Uygulanabilir olmasından sonra anket online olarak Google anket formu oluşturularak avcılık faaliyetleri ile ilgili bireylere e-mail ve sosyal medya aracılığıyla ulaştırılmıştır. Toplam 1325 kişiye uygulanan anketin verileri, analiz programı olan SPSS 22 ile analiz edilerek frekans analizleri çıkartılmıştır. Frekans analizleri bulgular kısmında açıklanmış ve metne dönüştürülmüştür. Sonrasında ise sonuçlar ve öneriler kısmında yorumlanarak çalışma tamamlanmıştır.

4. Literatür Taraması

Kaşgarlı Mahmud'un Divan-ı lügatit Türk adlı eserinde "barak" kelimesini şöyle açıklamıştır: "Çok tüylü bir köpektir" (İlhan ve Şenel, 2008: 268). Av köpekleri mitolojide bir çok efsaneye konu olmuş veya konuların yardımcı unsuru olmuşlardır. Ögel Türk mitolojisi adlı kitabında "Türklerin inancına göre Kerkes kuşu kocayınca iki yumurta yumurtlar ve bunların üzerine oturur imiş. Bu yumurtaların birinden 'barak' adlı bir köpek çıkarmış. Barak, köpekler içerisinde en iyi koşan ve en iyi av avlayan bir cins imiş. Öbür yumurtadan da bir başka yavru çıkarmış. Bu yumurta da artık o kuşun son yavrusu olurmuş" diye aktarmıştır(Ögel, 2003: 191). Farklı bir efsane olan Hakas Türklerinin Köketey efsanesinde; Köketey, öksüz bir çocuktur. Bir gün bir güvercin yumurtası bulur. Bu yumurta çatladığında içerisinden kara kulaklı ak bir yavru köpek olan "Humay Hus" çıkar. Humay Hus büyüyünce kuşları uçurtmadan tutan, hayvanları kaçırtmadan yakalayan bir avcı köpeği olur (Ergun, 1997: 864), (Uluişik, 2017: 361).

Türk tarihinde hakanların ve sultanların av köpeklerine verdikleri önemi, diğer imparatorluk ve krallıklarında önem verdiği görülmektedir. Av köpekleri için ayırdıkları ekonomik tasarruflar kaleme alınarak günümüze kadar gelmiştir. Memlûk hükümdarları, ava olan düşkünlükleri nispetinde av köpekleri edinmeye önem vermişlerdir (Yürekli, 2018: 237). Nitekim Kalavun'un oğlu Sultan Muhammed Nasır pek çok avcı kuşa ve av köpeğine sahipti ki bu köpekler 80 sürü kadardı.30 Sultan Muhammed'in emirlerinden av sporuna meraklı olan Sungur el-Aşkar'ın Sahyun'da, rumi 741, miladi 1340-1341 tarihlerinde, sayısız şahinleri, doğanları ve kilâbzileriyle birlikte 80 sürü av köpeği vardı. Sungur, av

köpekleri için el-Cebel'de bir de yer yaptırmıştı (Makrîzî, 1997: 550). Rumi 9 Muharrem 742'de, miladi 25 Haziran 1341'de tutuklanan Mukaddemu Devle İbrahim b. Sabr'ın malları arasında da, iki sürü Sülûkiyye köpeği bulunuyordu (Makrîzî, 1997: 550). El-Melikü'n-Nâsır Hasan'ında 50 sürü köpeği vardı. Fakat sultan rumi Şevval 748, miladi Ocak-Şubat 1348'de devlet harcamalarında tasarrufa gitmiş ve bu köpeklerden yalnızca iki sürü bırakmıştı (Makrîzî, 1997:550), (Yürekli, 2018: 241).

Tarih sayfalarına bakıldığında köpeklerin özellikle av köpeklerinin yerinin ve öneminin oldukça fazla olduğu görülmektedir. Türklerde ise bekçi ve av köpeği haricindeki diğer köpeklere çok önem verilmediği bilinmektedir. Değerli Türk Kültür Tarih Bilimcisi Bahattin Ögel'in söylemlerinde; Türkler köpeği genelde "aşağı" bir hayvan olarak görmüşlerdir. Bu sebeple de, köpektan türediğine inanılan Tibet'lileri sürekli aşağılamışlardır. Ancak, av köpeği meselesinde olumsuz tutum değişir, çünkü yakın tarihe kadar bir Türk genci için, iyi bir av kuşu ve av köpeğine sahip olmak büyük bir gurur sebebidir (Ögel, 2003: 191).

Türk tarihi boyunca av köpeklerine verilen önem çok fazla olmuştur. Selçuklu Devleti'ne ilk şeklini kazandıran Tuğrul Bey, Avcılık Teşkilatını resmi bir kurum haline getirmiştir. Avcı Birlikleri kurmuş; ordusunu zinde tutmak için, sürekli avları tertip etmiştir. Av köpeklerinin yanı sıra, yüzlerce pars edinmiş, bunları avda kullanmıştır. Bütün Türk Boylarının günlük hayatında önemli bir yer alan avcılık; Osmanlı Devlet Teşkilatı'nda resmi bir kurum haline gelmiştir. Ordu içinde "Avcı Birlikleri" yer almıştır (Güven & Hergüner, 1999: 33). Osmanlı Sarayında oluşturulan ilk av kuruluşunun başlangıç tarihi tam olarak bilinmiyorsa da Eskişaray'da bulunurken hicri olarak 866-miladi olarak 1462 yılında oluştuğu sanılmaktadır (Kahraman, 1999: 152). Yeniçeri Ocağı'ndaki av kuruluşları, avcılığın bir düzen ve nizam içerisinde yapılmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. Kuruluş Tanzimat'ın ilan tarihi olan 1839'a kadar çeşitli şekillerde varlığını sürdürülmüştür. Bu örgüt sonraları Yeniçeri Ocağı kuruluşunu da içerisine almak suretiyle genişletilmiş ve Padişahın av halkı olarak maiyetini oluşturan aylıklı avcılar örgütü kurulmuştur. Saray av işlerine bakanların hepsine birden "Hassa Avcılar" adı verilmiştir (Huş, 1974: 36). Bunlar yaptıkları görevler itibariyle iş tanımlarına göre değişik isimler adlandırılarak bölümlendirilmiştir. Bu bölümler Hassa Avcılarının altında Sekbanlar, Zağarcılar, Saksoncular ve Turnacılar tanımlanmıştır. (Güven & Hergüner, 1999: 42).

Sekbanlar: Osmanlı ordusunda Yeniçeriler'den ayrı olarak, ilk oluşturulan kuruluşlardandır. Sekbanlar'm başlıca görevi, Padişahla beraber av yapmak ve onu korumaktır (Kahraman, 1995: 184).

Zağarcılar: Osmanlı Teşkilatlanmasında Hasekiler, Turnacılar ve Saksoncular'dan önce bu bölük oluşturulmuştur. Fatih Sultan Mehmed'in av görevini Sekbanlar yaparken, avı izlemek için zağar beslemek gerekince o zaman Yeniçeri ocağında çorbacı olan 64. Cemaatin Yayabaşısına 25 akçe gündelik (ulufe) verilerek Zağarcıbaşı yapılmıştır. Zağarcılar da uzun etek ve külah giyinirlerdi. Zağarcıbaşı, yükselince Yeniçeri Kethüdası olur ve Sadrazam tarafından Bab-ı asafi'ye çağrılarak hil'at giydirilirdi. 16. yy. sonunda Zağarcılar da diğer avcılar gibi bozulmuş, görevlerini gereği gibi yapmaz olmuşlardı (Kahraman, 1995: 202), (Güven & Hergüner, 1999: 42).

Saksoncular: Fatih Sultan Mehmed'e Eflak tarafından iyi av yapan birkaç sakson cinsi köpek gönderilmişti. Bu köpeklerin de zağarlar gibi ayrı bir yerde beslenmesi gerektiği için, Yeniçeri Ocağı'nın en eski Yayabaşısı olan 71. Cemaat bu işle görevlendirilmiştir. Yayabaşının yevmiyesi de 25 akçeye çıkarılıp adına Saksoncubaşı denilmiştir. Saksoncubaşılık Ocak'ta yüksek makam olup yükselmesi gerektiğinde Zağarcıbaşı olurlardı. Saksoncuların barınağı 71. Cemaat odasının yanındaydı. Ayrıca bunlar için Tophane'nin yukarısında bir de yaylak tahsis edilmiştir. Saksoncubaşı'nın bir Kethüdası olup saksonların ekmek, çul, zincir gibi gereksinimlerini temin etmekle görevliydi: 17. yüzyılın sonlarında saksoncular da iyi cins sakson beslemez ve yetiştirmez olmuşlardı. Bunların da ellerinde dışarıda buldukları sakson cinsi iyi köpekleri padişah adına alma yetkileri olduğu için yetiştirme zahmetine katlanmazlardı. Saksoncular'da Hasekiler ve Zağarcılar gibi uzun etek ve külah giyer ellerine ucu gümüş deynek alırlardı (Kahraman, 1995: 205), (Güven & Hergüner, 1999: 43).

Turnacılar: Turnacılar Hasekiler'den ayrılmış 68. Bölükdür. Başlarına Turnacıbaşı denilir. Yevmiyesi (ulufe) 25 akçedir. Yükselmesi gerekince yoluyla Saksoncubaşı olur. Bunlara Turnacı denilmesi Yeniçeri Nizamlarına Dair Risale'de şöyle açıklanıyor. "Turnacılar kadimden değildir, en aşağı Hasekilerdendir. Tazılarının biri Sultan Mehmet Han önünde turna almağla Padişah Hazretleri Çorbacılarına Turnacı namın koyup Başhaseki'nin üzerine geçürüb ve bir çift odla ile ulufesin bir akçe edüb odası 68. Bulunmağın anı Turnacıları Odabaşı eylemiştir" . Bu olaydan sonra Turnacı ismini alan eski Hasekiler, yine tazı beslemeye ve toğan uçurmaya devam ettiler Daha sonraki

yıllarda Enderun'la beraber İç Toğanlar oluşturulunca bunların alıcı kuş uçurmalarına gerek kalmadı. Sultan I. Ahmed zamanında bu odanın tazıları var denilsin diye bir iki tazı beslemektedirler. Turnacılar da Saksoncular ve Zağarcılar gibi giyinir, yalnız onlardan ayrı olarak başlarına balıkçıl kuşu kanadı takarlardı. Yeniçeri Ocağı'ndaki av kuruluşu 1730'dan sonra dağıldığı halde Zağarcıbaşı, Saksoncubaşı ve Turnacıbaşı ismiyle anılan zabıtlere dokunulmadı. Sultan II.Mahmud çağma kadar sembolik olarak ocakta kaldılar. Bunlar da 1826 yılında ocakla beraber tamamen kaldırıldı (Kahraman, 1995: 214), (Güven & Hergüner, 1999: 44).

Günümüzde avcılık devlet teşkilatında olmasa bile günlük hayatta örf, adet ve spor kapsamında devam etmektedir. Av köpeklerinin bakımları ve üretimleri ise sahiplerinin kalmıştır. Bu araştırma Türkiye'deki avcı turistlerin sahip oldukları köpek tercihlerinin frekans analizini ortaya koymaktadır. Hem sahip oldukları hem de sahip olmasa da gideceği avda hangisini kullanmayı tercih ettiğinin ortak bir analizini ortaya koymuştur.

4.1. Av Köpeği Grupları

Av köpekleri gruplanırken özelliklerine ve yaptıkları işe göre gruplandırılmaktadırlar. Av köpeklerinin gruplanması ile ilgili farklı kaynaklarda farklı gruplar görülmektedir. Bu çalışmada av köpekleri iki grupta tanımlanmaktadır. Bunun nedeni Türkiye'deki avcılarının av köpeklerini birden fazla fonksiyon için kullanmasından dolayıdır. Birinci grupta fermalı, su ve kara aportlu, av köpekleri ikinci grupta ise kara ve yer altı kovucu av köpekleri olarak sınıflandırılmıştır.

5.1.1. Fermalı, Su ve Kara Aportlu Av Köpekleri

Ferma avın yerini bulup belirleyerek avı ürkütmeden avcuyu haberdar edecek şekilde av köpeğinin yaptığı hareketler olarak tanımlanmaktadır. Fermalı av köpeklerinin asıl işi avı bulduklarında beklemeleridir. Mesleki tabiri ile fermadır. Ama bu av köpekleri hiçbir zaman sadece ferma vermekle kalmamışlardır. Çünkü ferma vermesi için avı bulması da gereklidir buda doğal olarak bu tür av köpeklerini ayrıca iz sürücü köpeklerde yapmıştır. Ayrıca ferma verdiği avın vurulmasıyla o avı da sahibine getirmesi (aportu)'da içgüdüsel yapmaktadır. Yani bulan, işaret eden, getiren ve takip eden av köpekleri, çok amaçlı olduklarından dolayı kullanım alanları da çok geniştir. Dünya üzerinde farklı isimlerde farklı türlerde fermalı av köpekleri tercih sebebidir. Kullanım alanları genellikle kanatlı

av hayvanları ve küçük memeli(tavşan, sansar vb) av hayvanlarının avlarıdır. Fermalı av köpekleri kendi aralarında da çok farklı gruplara ayrılmaktadır. Bu ayırım genelde ırk yetiştirildiği ülkelere göre ayırım göstermektedir. Örneğin İngiliz av köpeği ırkları(setter, vb.) ve Alman av köpeği ırkları(kurzhaar, vb.) olarak ayrılmaktadırlar. Fermalı ve aportlu av köpekleri parlama avında (keklik, tavşan vb.), su avında (ördek, kaz, vb.), bekleme avında (üveyik, güvercin, vb.) ve izleme avında (önceden vurulmuş avın izini sürmek) başarılıdırlar (Deveci & Kabakçı, 2014: 236). Farklı av hayvanları grubundaki av hayvanlarını avlamaya, meraklı olan ve sadece tek av köpeği besleme olanağı olan avcılar için kullanışlı av köpekleridir. Fermalı ve aportlu av köpekleri çok geniş bir ırk çeşitliliği gösterdiğinden dolayı, avcının hangi ırdan köpek seçeceğini, avcının özellikle ilgilendiği av hayvanlarının grubu, av faaliyetinde bulunduğu yörenin iklimi, arazi koşulları ve bitki örtüsü belirlemektedir. Bu araştırma; katılımcılarının avcılık faaliyetlerine katılan bireylerden seçilmesinden dolayı kendi bilgi ve tecrübelerine dayanarak hangi avda hangi av köpeğini tercih ettikleri, yeni avcılara ve avcılığa gönül vermiş yeni nesillere bir kılavuz olabilme ihtimali taşımaktadır.

5.1.2. Uluslararası Kinoloji Federasyonu'nun (FCI) Tanıdığı Fermalı Av Köpeği Irkları:

Deutsch Kurzhaar, Deutsch Drahthaar, Pudelpointer, Deutsch Stichelhaar, Weimaraner, Perdiguero de Burgos, Braque de l'Ariege, Braque d'Auvergne, Braque du Bourbonnais, Braque francais, Braque Saint-Germain, Bracco Italiano, Magyar Vizsla, Perdigueiro Portugues, Kleiner Munsterlander, Grosser Munsterlander, Deutsch Langhaar, Epagneul bleu de Picardie, Epagneul Breton, Epagneul francais, Epagneul picard, Epagneul de Pont-Audemer, Drentse Patrijshond, Stabyhoun, Griffon, Griffon d'arret a poil dur Korthals, Spinone Italiano, Cesky Fousek, Slovensky Hrubosrsty Stavac, English Pointer, English Setter, Gordon Setter, Irish Setter (FCI, 2019).

5.1.3. Kara ve Su Aportlu Av Köpekleri:

American Water Spaniel, American Cocker (einfarbig auser sw.), American Cocker (mehrfarbig), American Cocker (schwarz), Barbet, Cao Aqua Portugues, Chesapeake Bay Retriever, Clumber Spaniel, Cocker Spaniel einfarbig, Cocker Spaniel mehrfarbig, Curly-Coated Retriever, Deutscher Wachtelhund, English Springer Spaniel, Field Spaniel, Flat Coated Retriever, Gold, Golden Retriever, Irish Water Spaniel, Kooikerhondje, Labrador Retriever, Lagotto Romagnolo, Nova Scotia Duck Tolling Retriever, Perro de Agua Espanol, Perro de Agua

Portugues (Kurzhaar), Perro de Agua Portugues (Langhaar), Sussex Spaniel, Welsh Springer Spaniel, Wetterhoun (Deveci & Kabakçı 2014: 273).

5.1.4. Kara ve Yeraltı Kovucu Av Köpekleri

Kara kovucu av köpekleri memeli av hayvanları avlarında kullanılmaktadır. Av hayvanının olması muhtemel araziye tek veya grup halinde salınan köpekler sesli bir şekilde ava doğru ilerleyip bulduktan sonra kovmaya başlarlar. Avı veya avları, avcıya doğru kovup, avcıya atış imkanı verdikten sonra av vuruldu ise görevini tamamlamış olurlar. Bu ırk grubundan bazı türler vurulan avın iz takibinde de kullanılırlar. Yeraltında Kovucu av köpekleri ise ada tavşanı ve tilki gibi av hayvanlarının inlerine sokularakindeki hayvanın dışarı çıkmasını sağlamak için kullanılmaktadırlar. Ayrıca kara kovucu av köpekleri gibi daha önce vurulmuş, yaralı gitmiş, izini kaybetmiş av hayvanının bulunmasında da kullanılmaktadırlar. Kara ovucu av köpekleri kadar sesli şekilde av hayvanını bulmaya çalışmamaktadırlar. Daha sakin ve az sesli bir şekilde kan izinin takibine girerek, yaklaşık 10-20 km mesafeye kadar uzaklaşmış bir av hayvanını bile bulabilmektedirler. Vakur ve sessiz mizaca sahip oldukları için izi bırakmayıp dikkatli ve emin adımlarla avcılarını hedefe ulaştırabilmektedirler. Tazılarda kovucular grubuna dahil olan av köpeği ırklarıdır. Geniş ve düz arazilerde küçük memeli av hayvanlarını yakalamak için kullanılmaktadırlar. Adını “tez” kelimesinden türetilerek almış olan tazılar, çabuk ve hızlı av köpeklerdir. Bu av köpekleriyle yapılan avlar sırasında silah kullanılmamaktadır. Sadece av köpeğinin becerisine bırakılmaktadır. Av köpeği salınarak ve avı yakalaması beklenmektedir. Tazılar koku duyularını çok az miktarda kullanılmaktadırlar. Avlanırken gözleri, eşsiz iskelet ve kas kombinasyonları sayesinde avı ele geçirmektedirler (Deveci & Kabakçı, 2014: 268).

5.1.5. FCI'nın Tanıdığı Kara Kovucu (Kopoy) Av Köpeği Grubuna Ait Irklar

Alpenlandische Dachsbracke, Anglo-francais de petit venerie, Ariegois, Balkan Laufhund, Basset artisien normand, Basset bleu de Gascogne, Basset d'Artois, Basset fauve de Bretagne, Basset Hound, Beagle, Beagle Harrier, Berner Laufhund, Berner Niederlaufhund, Billy, Bloodhound (Groser Laufhund), Bosnischer drahthaariger Laufhund, Brandlbracke, Briquet griffon vendeen, Chien d'Artois, Coonhound (Black and Tan), Dalmatiner Portrait, Deutsche Bracke, Dreifarbiger jugoslawischer, Laufhund, Drever (Schwedische Dachsbracke), Dunker, Erdelyi Kopo, Finnischer Laufhund, Foxhound (American), Foxhound (English), Francais blanc et noir, Francais blanc et orange, Francais tricolore,

Grand anglo-français bla, Grand anglo-français blanc et orange, Grand anglo-français tricolore, Grand Basset griffon vendeen, Grand bleu de Gascogne, Grand gascon saintongeais, Grand griffon vendeen, Griechischer Laufhund, Griffon bleu de Gascogne, Griffon fauve de Bretagne, Griffon nivernais, Haldenstover, Hamilton Stovare, Harrier, Hygenhund, Istrischer drahthaar, Istrischer kurzhaariger Laufhund, Italienischer Laufhund Drahthaarig, Italienischer Laufhund Kurzhaar, Jura Laufhund, Jura Niederlaufhund, Luzerner Laufhund, Luzerner Niederlaufhund, Ogar Polski (Polnische Bracke), Otterhound, Petit Basset griffon vendeen, Petit bleu de Gascogne, Petit gascon saintongeais, Planinsky Gonic (Slo. Berg-Laufhund), Poitevin, Porcelaine, Posavatz Laufhund, Posavki Gonic, Rhodesian Ridgeback, Schiller Stovare, Schwyzer Laufhund, Schwyzer Niederlaufhund, Slovensky Kopov (Slovakischer Laufhund), Smalands Stovare, Spanischer Laufhund, Steirische rauhh. Hochgebirgsbracke, Westfälische Bracke (FCI, 2019).

5.1.6. FCI'nın Tanıdığı Yeraltında Kovucu Av Köpeği Grubuna Ait Irklar

Kaninchenteckel Kurzhaar, Kaninchenteckel Langhaar, Kaninchenteckel Rauhaar, Standardteckel Kurzhaar, Standardteckel Langhaar, Standardteckel Rauhaar, Zwergteckel Kurzhaar, Zwergteckel Langhaar, Zwergteckel Rauhaar, Jack Russell Terrier, Deutsche Jagdterrier, Parson-Russell-Terrier Rus Laika ve Spitzleri; Finnenspitz, Laika Westsibirischer, Laika Russisch-Europaischer, Laika Ostsibirischer, Jamthund, Karelischer Barenhund, Norwegischer Elchhund grau, Norwegischer Elchhund schwarz. Tazılar; Anadolu Sultan Tazısı, Afghane, Azawakh, Barsoi, Chart Polski, Deerhound, Galgo Espanol, Greyhound, Irish Wolfhound, Ital. Windspiele (Ital. Greyhound), Magyar Agar, Saluki, Sloughi, Whippet (FCI, 2019).

Bu türe ait bazı ırklar FCI tarafından av köpeği olarak tanınmamış olmasına rağmen Rusya ve İskandinav ülkelerinde farklı av hayvanlarının farklı bir biçimde avlanılmasında kullanılmaktadır. Örneğin ağaçların tepelerinde yaşayan orman horozlarını ürküterek ağaca tünemeye zorladıktan sonra avcıya ağaç altında ses vererek haber vererek, avcının ağaçtaki av hayvanına atış yapmasına olanak tanımaktadırlar. Bu tür ayrıca ayı avı içinde kullanılmaktadır (Deveci & Kabakçı, 2014: 272).

5.2. Türkiye'deki Yerli Av Köpeği Irkları

Dünyada her bir kavram için standart getirildiği ve tescillendiği gibi, köpek ırklarına da aynı durumun uygulandığı görülmektedir. Türkiye'nin kovucu av köpeği ırkları Türk Tazısı ve Zağar (Kopay) av köpekleridir. Ayrıca Türkiye'de Çatalburun adında bir yerli fermalı av köpeği ırkı bulunmaktadır(Oğrak vd, 2012: 72).

5.2.1. Türk Tazısı

Türk Tazısı, geniş ovalarda, düzlüklerde ve Anadolu bozkırlarında yaşamını sürdüren hızlı ve dengeli koşan, oldukça çevik ve kıvrak bir av köpeğidir. Avını görerek avlayan kovucu av köpeği türlerindedir. İnce bel, derin bir göğüs, küçük kafa, uzun bacak ve kuyruğa sahip olan Türk Tazısı, adeta koşmak için doğmuş bir av köpeği ırkıdır.

Türk Standartları Enstitüsü tarafından 11473 TS 12893 no ile 27.11.2002 tarihinde bir ırk olarak tescil edilmiştir (TSE, 2002). Türkiye köpek ırkları içinde sayıları çok fazla olmasa da, hakkında en eski tarihi belgeler olan ırk Türk Tazısıdır. 16. yüzyıldan, Osmanlılardan kalma bazı minyatürlerde resmedilmiştir. Kanuni Sultan Süleyman'ın bir şehzadesi, bir tazı ile avlanırken tasvir edilmiştir (Yılmaz & Ertuğrul, 2012b: 102).

Türk Tazısının kürkü farklı renklerde olabilmektedir. Türk Tazısının ayakları uzun, vücut ince, tüyleri kısa, kuyruğu ince ve tüysüz, baş ince ve uzun, boyun uzun, göğüs derin ve karın çekiktir. Türk Tazısı, daha çok bildircin, keklik, tavşan ve tilki avının yapıldığı, Orta ve Güney Anadolu'nun sulak yörelerinde yetiştirilmektedir. Soğuk mevsimlerde üşümesin diye, sırtına çul ya da örtü sarılmaktadır (Yılmaz & Ertuğrul, 2012b: 102). Ergin ağırlıkları ortalama erkeklerde 19.0 ± 0.25 kg ve dişilerde 17.8 ± 0.28 kg, omuz yükseklikleri ortalama erkeklerde 63.1 ± 0.47 cm ve dişilerde ise 61.0 ± 0.48 cm'dir (Yılmaz, 2008; Yılmaz & Ertuğrul, 2011a: 797).

5.2.2. İzci Köpeği Zağar

Zağar ırkı Kopay, Kopoy, Tavşancı, İzsüren, Çakır gibi adlarla da anılır. (Yılmaz & Ertuğrul, 2012b: 103). Genellikle Yörük kültürünün yaşatıldığı Ege Bölgesinin geneli, Marmara Bölgesinin güneyinde ve Akdeniz Bölgesinin kuzeybatısında yetiştirilmektedir. Kara avcılığı için memeli av hayvanları avlarında kullanılmaktadır. Özellikle yaban domuzu ve yaban tavşanı avcılığında

kullanılmaktadır. Fenotip olarak siyah ve kahverengi (kestane) post renkleri görülür. Akıllı, sadık ve hareketli bir yapıya sahiptir. Kötü bakım ve beslenme şartlarına dayanıklıdır (Yılmaz & Ertuğrul, 2011b: 103). Omuz yüksekliği erkeklerde 52.2 cm, dişilerde 48.8 cm, ergin canlı ağırlık erkeklerde 19.5 kg, dişilerde 17.6 kg civarındadır (Anonim, 2012: 103).

5.2.3. Çatalburun Av Köpeği

Tarsus ve çevresinde Çatalburun ırkı köpeklerin varlığı 1930'lu yıllardan bu yana bilinmektedir. Av köpeği olarak yoğun ilgi gören Çatalburun köpeklerinin anavatanı konusunda netleşmiş bilimsel veriler mevcut olmasa da bu ırkın Anadolu kökenli olduğu, hatta Eshab-ı Kehf ve Yedi Uyurlar (M.S. 298) anlatılarında geçen Yedi Uyurların yanında bulunan köpek olan Kıtımir'in, halk arasında bir Çatalburun olduğuna inanılmaktadır (Tiftikçioğlu, 2007:2). Paris'teki Louvre Müzesinde sergilenen ve 1600'lü yıllarda yapılmış yağlı boya Çatalburun Av Köpeği resmi de, bu ırkın çok eski yıllara uzanan bir geçmişi olduğunun göstergesidir. Çatalburun ırkı köpekler ile İspanyollar Navarro Pointerleri birbirine çok benzediği bildirilmektedir. İspanyolların resmi kaynaklarında bu köpeklerin Emevi-Abbasi Döneminde İber Yarımadasına Araplar tarafından getirildiği belirtilmiştir. Yüzyıllardır İspanya'da tanınmakta olan bu köpek aynı zamanda Old Spanish Pointer, Navarro Pointer, Pachon de Victoria, Pachon Navarro olarak da isimlendirilmektedir. Türkiye'de ise avcılar ve köpek severler tarafından Türk Pointer'i olarak da isimlendirilmektedir (Petek & Dinçel, 2012: 25).

Tazı gibi av amaçlı kullanılan bir ırkıdır. Burnunun ucundaki ıslak kesim iki parçalıdır. Mutasyon sonucu meydana geldiği tahmin edilmektedir. Adını da bu özelliğinden almaktadır. Günümüzde güney illerimizden İçel'de çok az sayıda bulunmakta ve sayıları gün geçtikçe azalmaktadır (Yılmaz & Ertuğrul, 2012a: 794). Yetiştirilme amacına uygun olarak üstün bir koklama yeteneği vardır. Avı arayıp, bulmak ve kaldırmak konusunda çok yeteneklidir. Fiziksel özelliklerinden tüy rengi erkek bireylerde kahve-beyaz iken dişi bireylerde ise kahve-beyaz ve düz kahverengi en yaygın olan renklerdir. Ortalama yaşam süresi yaklaşık olarak 10-13 yıldır. Ergin canlı ağırlıkları ortalama erkeklerde 23.6 ± 0.93 kg ve dişilerde 20.3 ± 0.49 kg, omuz yükseklikleri ortalama erkeklerde 50.3 ± 1.09 cm ve dişilerde ise 46.9 ± 0.79 cm'dir (Yılmaz & Ertuğrul, 2012a: 797).

Çatalburun köpekleri Türkiye'ye özgü yerli bir ırk olup, av ve spor köpekleri gurubunda yer almaktadır. Çatalburun av köpeklerine özgü burun yapısının

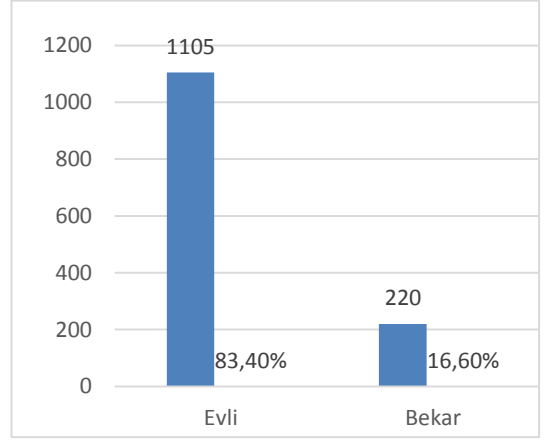
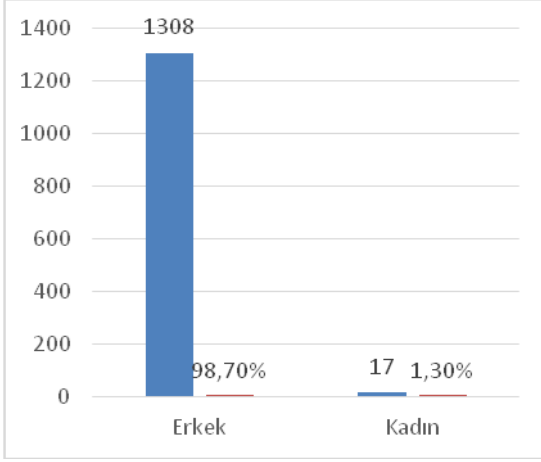
ortadan ikiye bölünmüş gibi yapısından dolayı çatalburun denilmektedir (Petek & Dinçel, 2012: 26). Koklama duyasu çok iyi gelişmiş olup, avını arayıp bulma ve kaldırmak konusunda çok yeteneklidir (Yılmaz, 2005: 121). Ferma, çatalburun köpekleri tarafından iki şekilde yapılmaktadır. Erkeklerin % 90'ı donarak ferma yapmakta, % 86'ı ayak kaldırarak ferma yapmaktadır. Hem ayak kaldırarak hem de donarak ferma yapan erkek sayısı % 76'dır. Dişilerde ferma hareketi ise % 88'inde donarak, % 80'inde ayak kaldırarak yapılmaktadır. Dişilerin her iki ferma şeklini gösterme oranı ise % 68'dir. Hem dişi hem erkek bireylerin tamamı her iki ferma şeklinden birini mutlaka yapmaktadır (Derbentli, 2008: 73). Koku takibi Çatalburun av köpeği ırkı tarafından hem yerden hem de havadan yapılabilmektedir. Dişi ve erkek bireylerin havadan koku takibi yapma oranı % 79 olarak belirlenmiştir. Yerden koku takibi ise toplam % 95'dir. Bireylerin tamamında hem yerden hem havadan koku takibi % 70 oranındadır (Derbentli, 2008: 74). Koku alma duyası yüksek olduğundan dolayı farklı arama tipleri içinde ideal av köpekleridir. (Kırmızıbayrak & Takcı, 2006: 915) . Örneğin uyuşturucu madde kaçakçılığını önlemek amaçlı kullanım için uygundur. Emniyet Genel Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü'nün özel olarak üretimi ve geliştirilmesi için Tarsus Belediyesi ile birlikte hazırladığı programla; dünyada ilk kez bu köpeklere narkotik dedektör köpeği eğitimi verilmeye başlanmış ve 3 ayda eğitimlerini tamamlayan narkotik köpeklerinden 46'sı, 28 ilde kadrolu görevde bulunmaktadır (Tarsuscatalburun, 2020: 2).

Literatür taramasından ortaya çıktığı gibi, Türkiye'nin yerli av köpeği ırkları üstün özelliklere sahiptirler. Bu özellikler göz önüne alınarak Yerli av köpeği ırklarını geliştirmek, yetiştirmek ve tercih etmek, bilinirliğini ve kullanımı artırma bakımından önemlidir. Bu araştırma ile özellikle Türk fermalı av köpeği çatalburunun kullanımının artması beklenmektedir.

5. Bulgular

Yerli avcı turistlerin av köpeği tercihlerine üzerine yapılan araştırma 1325 katılımcı ile tamamlanmıştır. Çevrimiçi anket formu halen sosyal medyada aktif olarak bulunmaktadır. Böylelikle verileri güncelleme imkanı olacaktır. Buluşlar üç kısımdan oluşmaktadır birinci bölümde yerli avcı turistlerin demografik özellikleri ele alınmıştır. İkinci bölümde kanatlı av hayvanları avlarında tercih edilen av köpekleri ele alınmıştır. Üçüncü ve son bölümde ise avcı turistlerin memeli av hayvanları için tercih ettikleri av köpekleri incelenmiştir. Üç bölümünde frekans analizleri SPSS 22 programı ile yapılmıştır.

Grafik 1. Katılımcıların cinsiyetine ilişkin frekans analizi

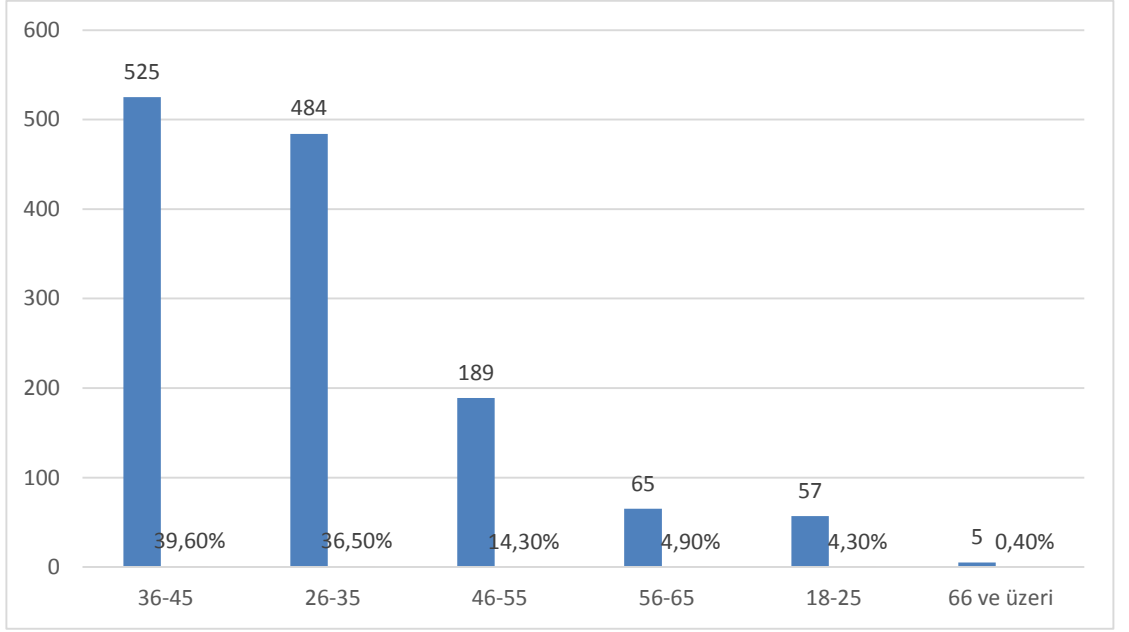

Grafik 2. Katılımcıların medeni durumlarına ilişkin frekans analizi

Grafik 1’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan katılımcıların %99,70’inin cinsiyetini erkek bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların sadece %1,30’unun cinsiyetini kadın bireyler oluşturmaktadır.

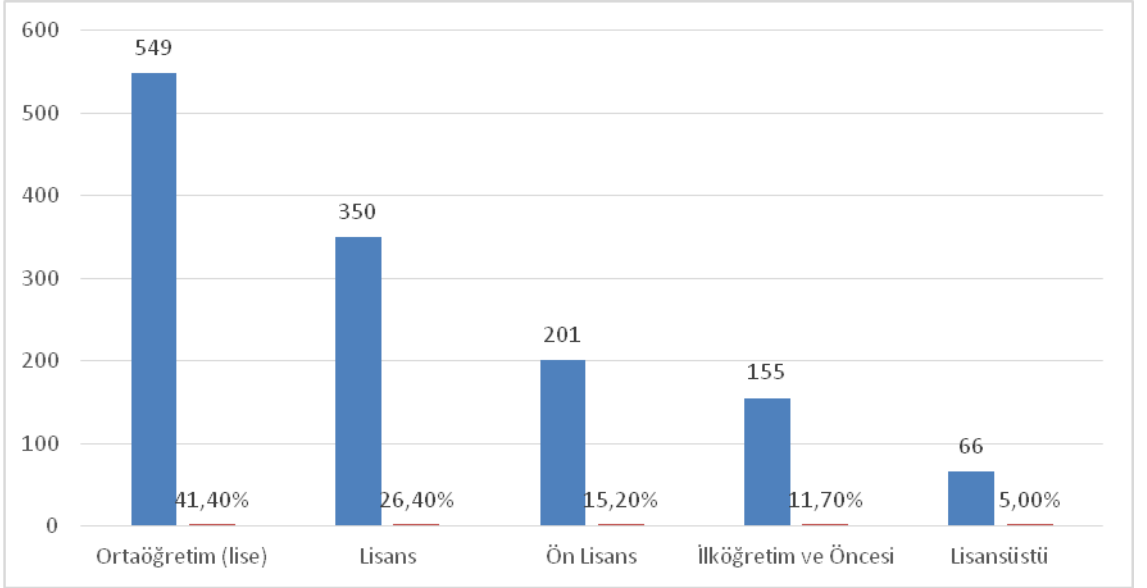
Grafik 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan katılımcıların %83,40’ının medeni durumunu evli bireyler oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan katılımcıların sadece %16,60’ının medeni durumunu bekar bireyler oluşturmaktadır.

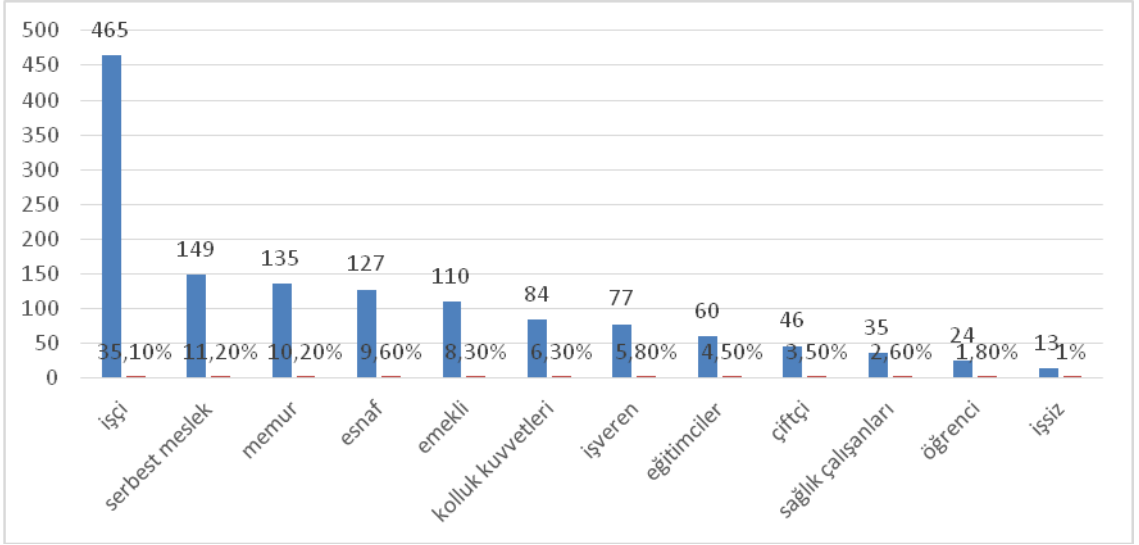
Grafik 3. Katılımcıların yaş aralıklarına ilişkin frekans analizi

Grafik 3’de görüldüğü üzere katılımcıların %39,60’ının yaş aralıklarının 36-45 yaş aralığı olduğu görülürken, %36,50’sinin yaş aralığı 26-35 olduğu görülmektedir. 46-55 yaş aralığındakiler %14,30, 56-65 yaş aralığındaki bireylerin oranı ise %4,90’dır. 18-25 yaş aralığındaki katılımcılar %4,30 iken 66 yaş ve üzerindeki katılımcıların oranı ise %0,40’dır.

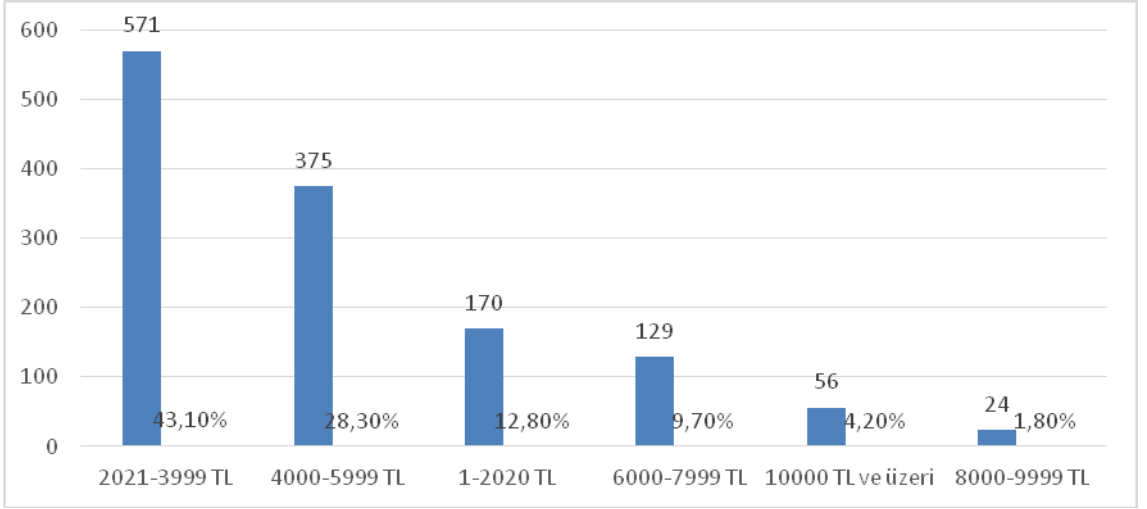
Grafik 4. Katılımcıların eğitim durumlarına ilişkin frekans analizi

Grafik 4’de görüldüğü üzere katılımcıların %41,40’ının eğitim durumu ortaöğretim(lise) olduğu görülürken, %26,40’ının eğitim durumunun lisans olduğu görülmektedir. Eğitim durumu ön lisans olanlar %15,20, ilköğretim ve öncesi olan bireylerin oranı ise %11,70’dir. Eğitim durumları lisansüstü olan katılımcıların oranı %5’dir.

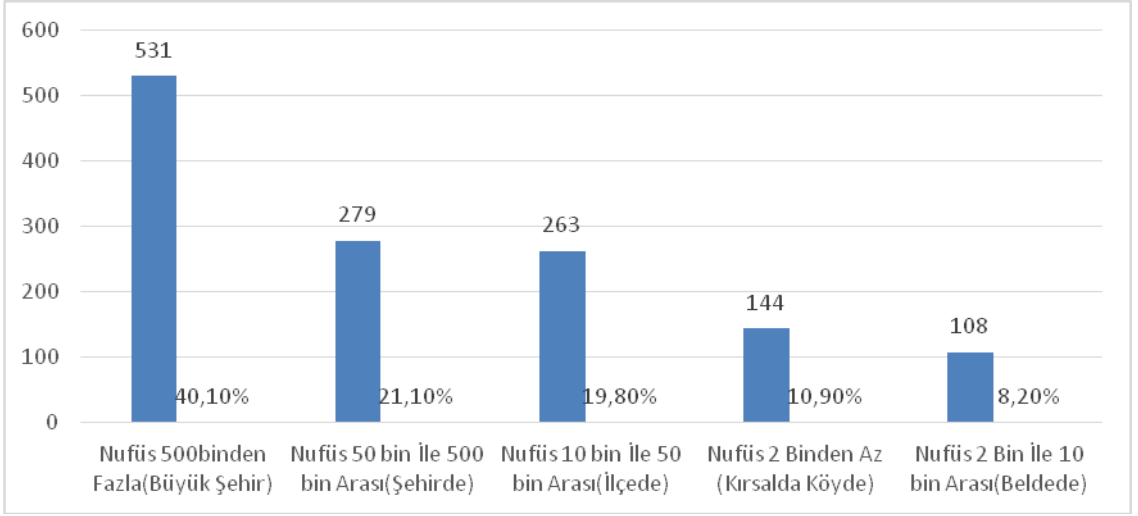
Grafik 5. Katılımcıların mesleklerine ilişkin frekans analizi

Grafik 5’de görüldüğü üzere katılımcıların %31,10’unun meslek türü İşçi olduğu görülürken, %11,20’sinin meslek türünün serbest meslek olduğu görülmektedir. Meslek türü memur olanlar %10,20 iken Esnaf olanlar %9,60’dır. Emekli olan bireylerin oranı ise %8,30’dur. Kolluk kuvvetleri oranı %6,30 iken. İşveren katılımcıların oranı ise %5,80’dir. Meslekleri öğretmen ve akademisyen benzeri olan eğitimci katılımcıların oranı ise %4,50’dir. Çiftçilik ile uğraşanlar %3,50 iken Sağlık sektöründe meslek sahibi olan doktor, hemşire v.b olan katılımcıların oranı ise %2,60’dır. Daha iş hayatına başlamamış öğrenci olan katılımcıların oranı ise %1,80 olduğu görülürken, işsiz olan katılımcıların oranı %1 olduğu görülmektedir.

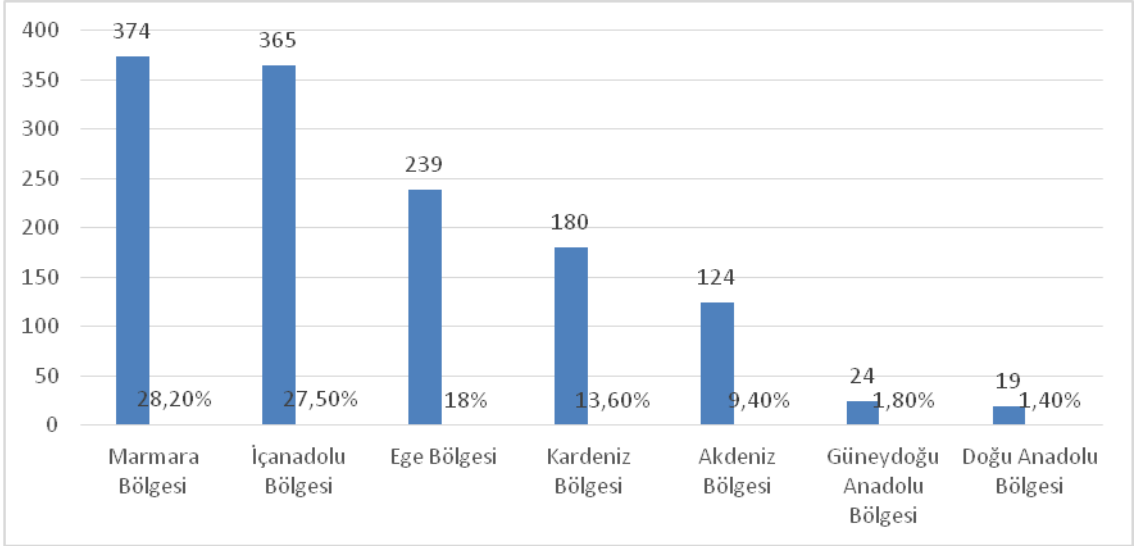
Grafik 6. Katılımcıların gelirlerine ilişkin frekans analizi

Grafik 6'da görüldüğü üzere katılımcıların %43,10'unun gelir düzeyi aralıklarının 2021-3999 TL aralığı olduğu görülürken, %28,30'unun gelir düzeyi aralığı 4000-5999 TL olduğu görülmektedir. 1-2020 gelir düzeyi aralığındaki bireylerin oranı ise %12,80'dir. 6000-7999 TL geliri aralığındaki katılımcılar %9,70 iken geliri 10000 TL ve üzerindeki katılımcıların oranı ise %4,20'dir. Gelir düzeyi 8000-9999 TL olan bireylerin oranı ise %1,80'dir.

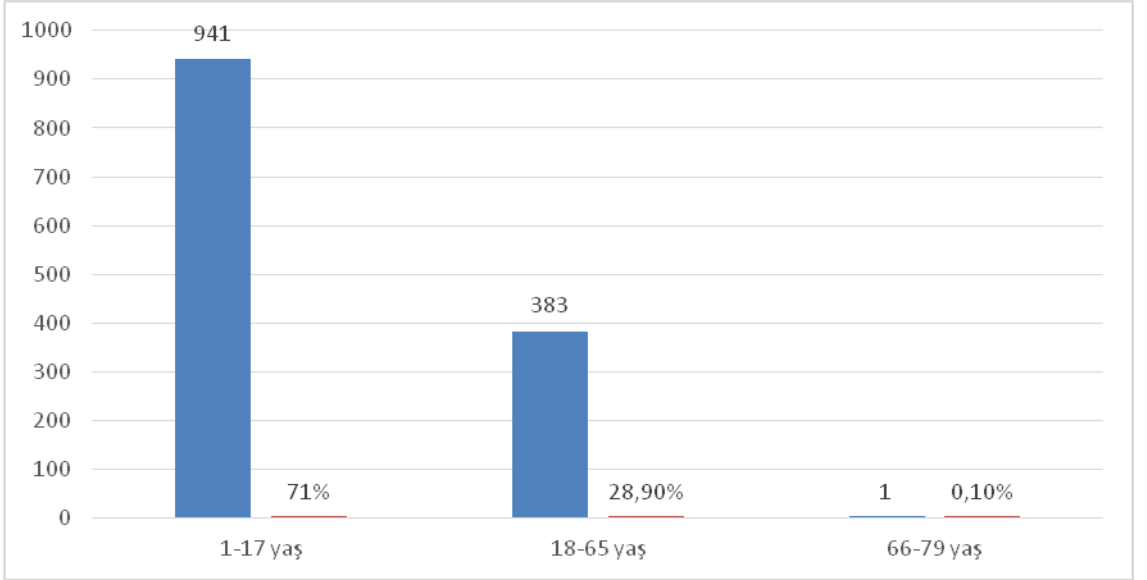
Grafik 7. Katılımcıların yaşadıkları yerin nüfus yoğunluğuna ilişkin frekans analizi

Grafik 7’de görüldüğü üzere katılımcıların %40,10’unun nüfus oranı 500binde fazla olan büyük şehirlerde yaşadığı görülürken, %21,10’unun nüfusu 50bin ile 500bin aralığı olan şehirlerde olduğu görülmektedir. Nüfusu 10bin ile 50bin aralığındaki ilçelerde yaşayan bireylerin oranı ise %19,80’dir. Nüfusu 2binden az olan kırsalda-köyde yaşayan katılımcılar %10,90 iken nüfusu 2bin ile 10bin arasındaki beldelerde yaşayan katılımcıların oranı ise %8,20’dir.

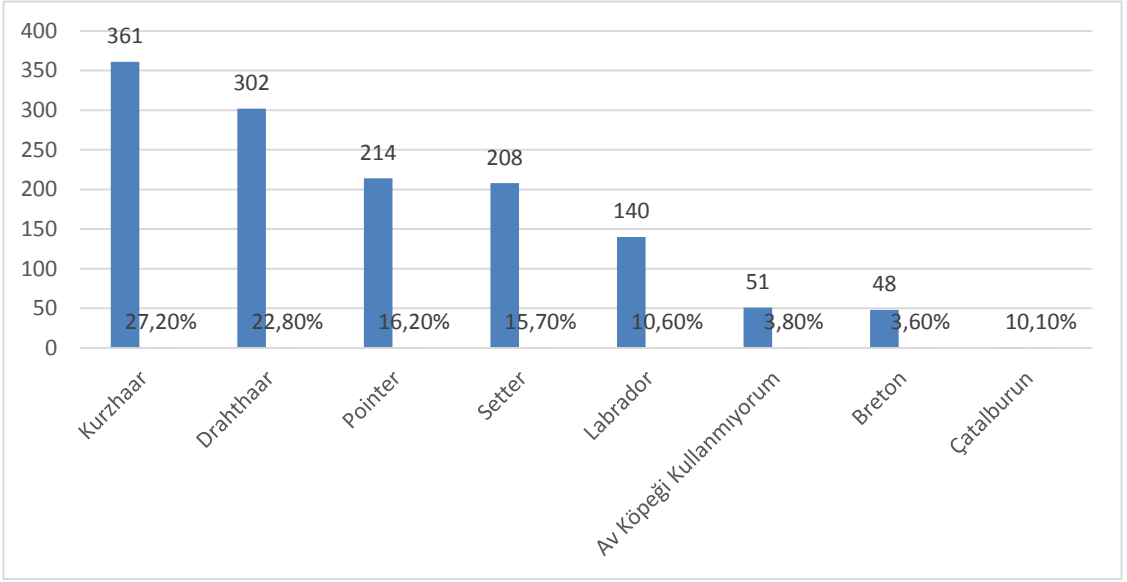
Grafik 8. Katılımcıların yaşadıkları bölgeye ilişkin frekans analizi

Grafik 8’de görüldüğü üzere katılımcıların %28,20’sinin araştırmaya Marmara Bölgesi illerinden katıldığı görülürken, %27,50’sinin İç Anadolu bölgesi illerinden katıldığı görülmektedir. Ege Bölgesi illerinden katılanlar %18 iken Karadeniz Bölgesi illerinden katılan bireylerin oranı ise %13,60’dır. Akdeniz Bölgesi illerinden katılan katılımcılar %9,40 iken Güney Doğu Anadolu Bölgesi illerinden katılanlar ise %1,80’dir. Doğu Anadolu Bölgesi illerinden katılan katılımcıların oranı ise %1,40’dır.

Grafik 9. Avcılığa başlama yaşına ilişkin frekans analizi

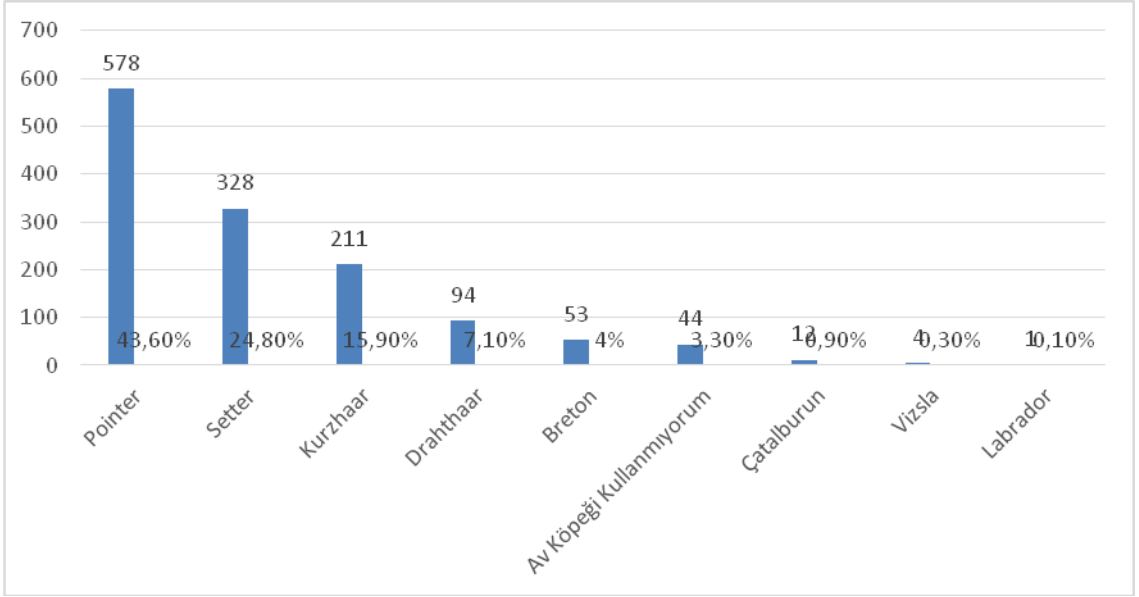
Grafik 9’da görüldüğü üzere katılımcıların %71’inin avcılığa başlama yaşı 1-17 yaş iken, %28,90’ının başlama yaşı 18-65 yaş aralığı olduğu görülmektedir. En az başlama yaşı ise %0,10 ile 66 yaş ve üstüdür.

Grafik 10. Ördek avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

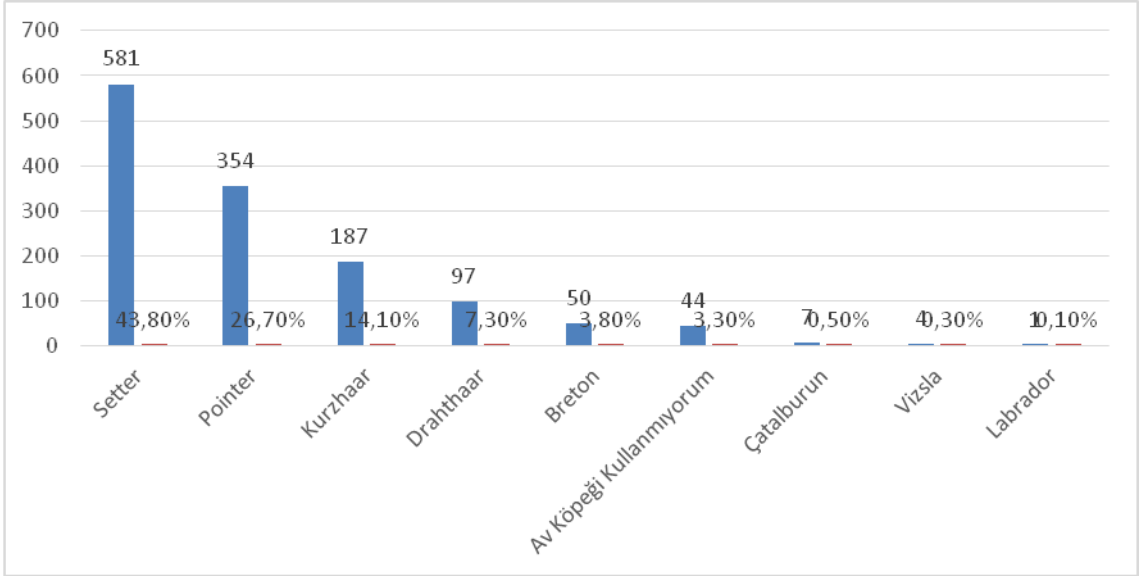
Grafik 10'da görüldüğü üzere katılımcıların %27,20'si ördek türlerinin avı için Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih ederken, %22,80'i Drahthaar cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Pointer av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %16,20, Setter av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %15,70'dir. Labrador av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %10,60, Ördek türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı %3,80'dir. Breton av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı ise %3,60'dır. Ördek türlerinin avı için en az tercih edilenler ise %10 ile Çatalburun cinsi av köpekleridir.

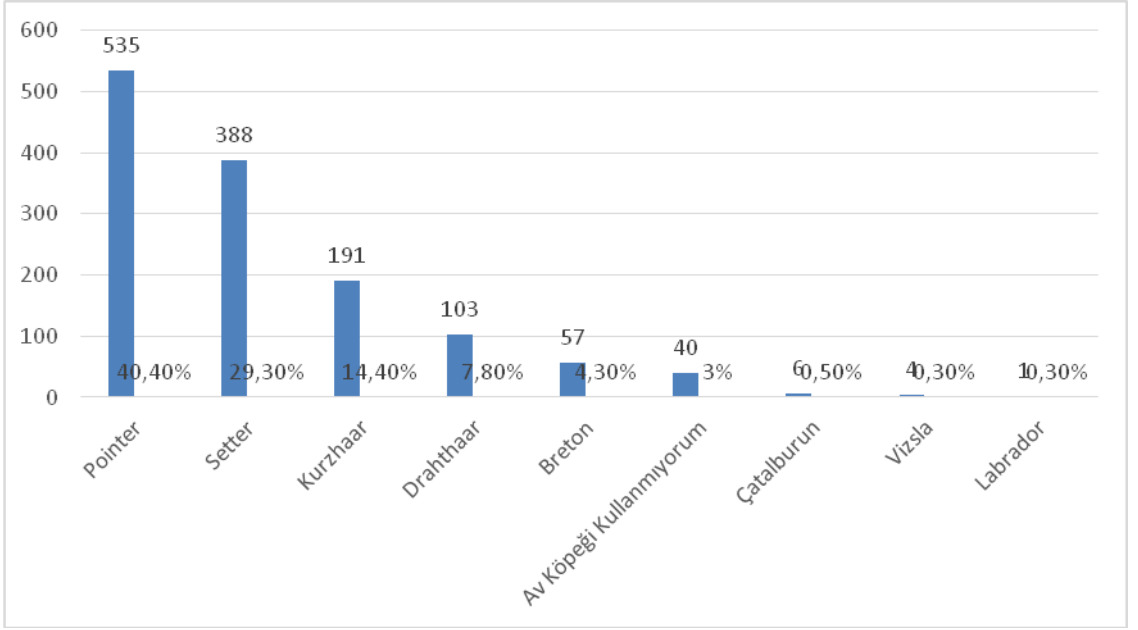
Grafik 11. Kınalı Keklik, Çil Keklik ve Kum Kekliği avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 11’de görüldüğü üzere katılımcıların %43,60’ı Keklik türlerinin avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %24,80’i Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %15,90 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %7,10’dur. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %4’tür. Keklik türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %3,30’dır. Çatalburun cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %0,90 iken Vizsla cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %0,30’dur. Keklik türleri avı için en az tercih edilen ise %0,10 ile Labrador cinsi av köpekleridir.

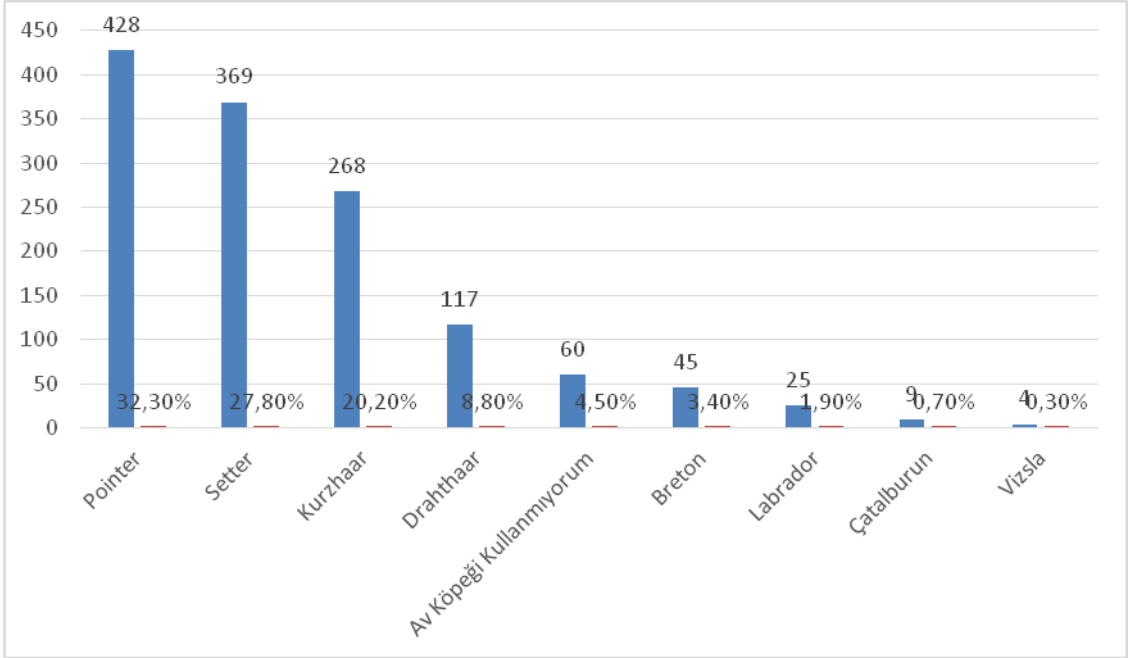
Grafik 12. Çulluk avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 12’de görüldüğü üzere katılımcıların %40,80’i Çulluk avı için Setter cinsi av köpeğini tercih ederken, %26,70’i Pointer cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %14,10 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %7,30’dur. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,80’dir. Çulluk avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %3,30’dur. Çatalburun cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %0,50 iken Vizsla cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %0,30’dur. Çulluk avı için en az tercih edilen ise %10 ile Labrador cinsi av köpekleridir.

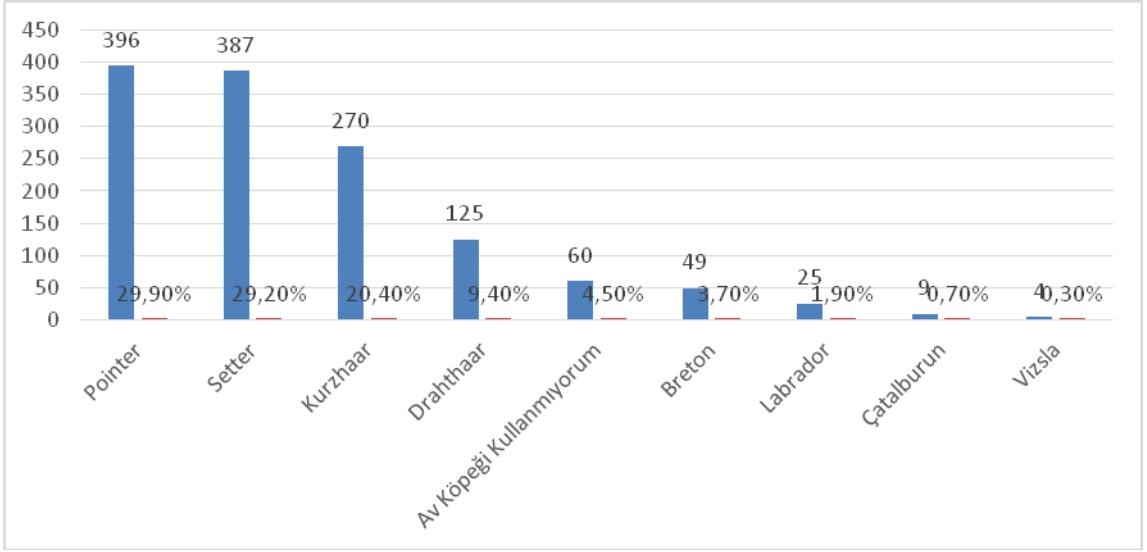
Grafik 13. Bıldırcın avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 13’de görüldüğü üzere katılımcıların %40,40’ı Bıldırcın avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %29,30’u Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %14,40 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %7,0’dur. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %4,30’dur. Bıldırcın avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %3’dür. Çatalburun cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %0,50 iken Vizsla cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %0,30’dur. Bıldırcın avı için en az tercih edilen ise %0,30 ile Labrador cinsi av köpekleridir.

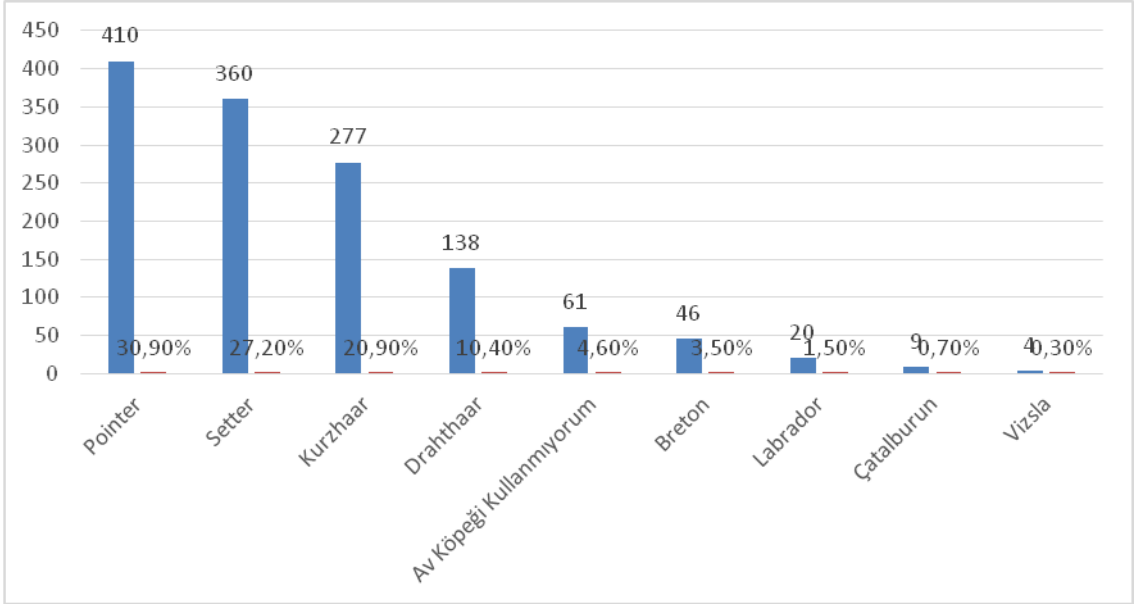
Grafik 14. Üveyik avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 14’de görüldüğü üzere katılımcıların %32,30’u Üveyik avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %27,80’i Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %20,20 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %8,80’dir. Üveyik avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %4,50’dir. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı ise %3,40’dır. Labrador cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %1,90 iken Çatalburun cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %0,70’dir. Üveyik avı için en az tercih edilen ise %0,30 ile Vizsla cinsi av köpekleridir.

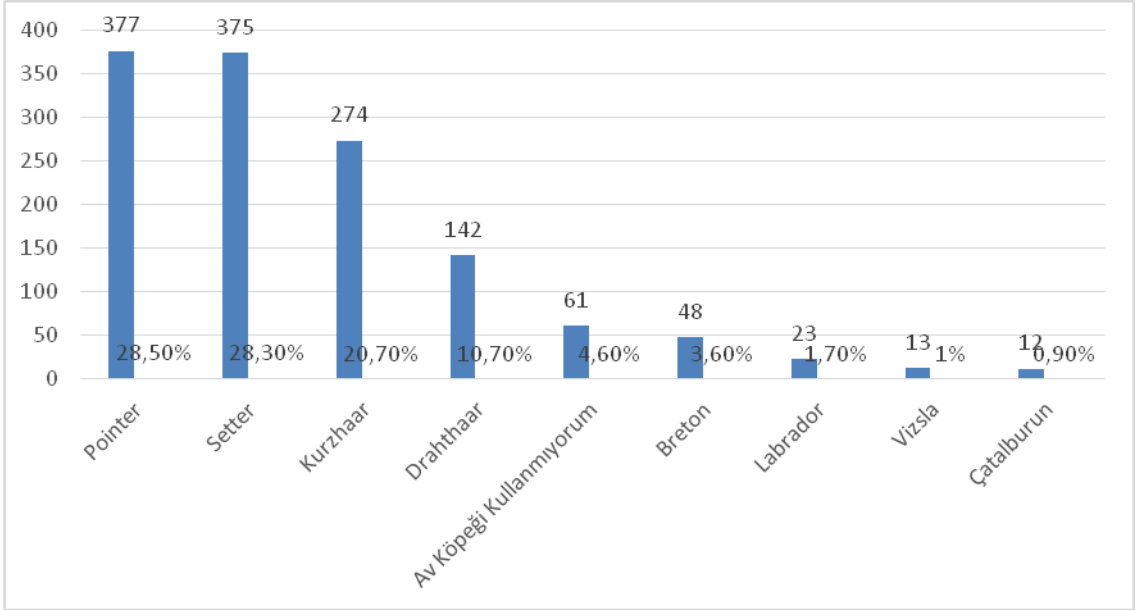
Grafik 15. Tahtalı (Orman güvercini), Kaya Güvercini avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 15’de görüldüğü üzere katılımcıların %29,90’ı Güvercin türleri avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %29,20’si Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %20,40 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %19,40’dır. Güvercin türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %4,50’dir. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,70’dir. Labrador cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %1,90 iken Çatalburun cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %0,70’dir.. Güvercin türlerinin avı için en az tercih edilen ise %0,30 ile Vizsla cinsi av köpekleridir.

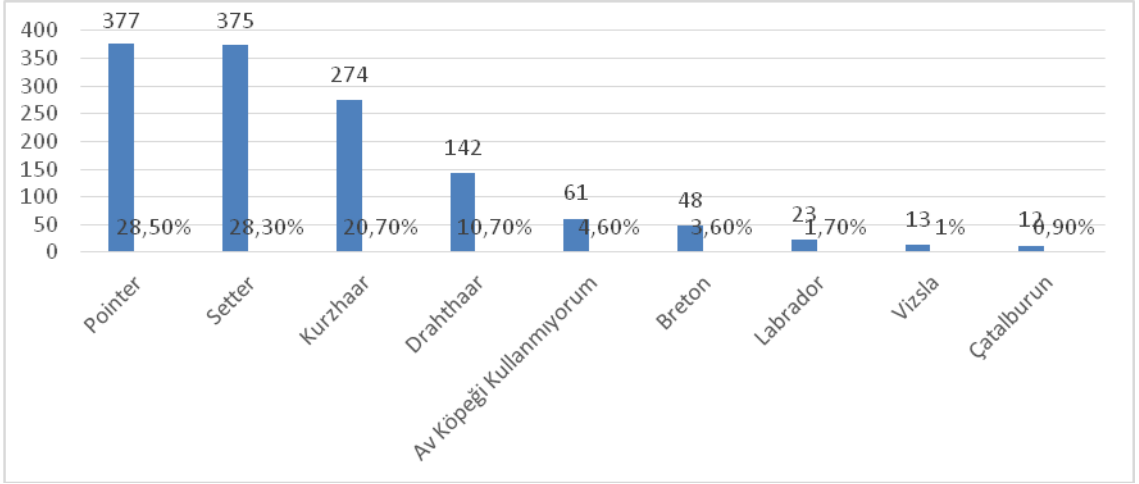
Grafik 16. Karatavuk, Öter Ardıç avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 16'da görüldüğü üzere katılımcıların %30,90'ı Karatavuk, Öter Ardıç türleri avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %27,20'si Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %20,90 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %10,40'dır. Karatavuk, Öter Ardıç ve Sakarca türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %4,60'dır. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,50 iken Labrador cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %1,50'dir. Çatalburun cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %0,70'dir. Öter Ardıç türlerinin avı için en az tercih edilenler ise %0,30 ile Vizsla cinsi av köpekleridir.

Grafik 17. (Alakarga, Küçük Karga, Saksığan Ekinkargası, Leşkargası) avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

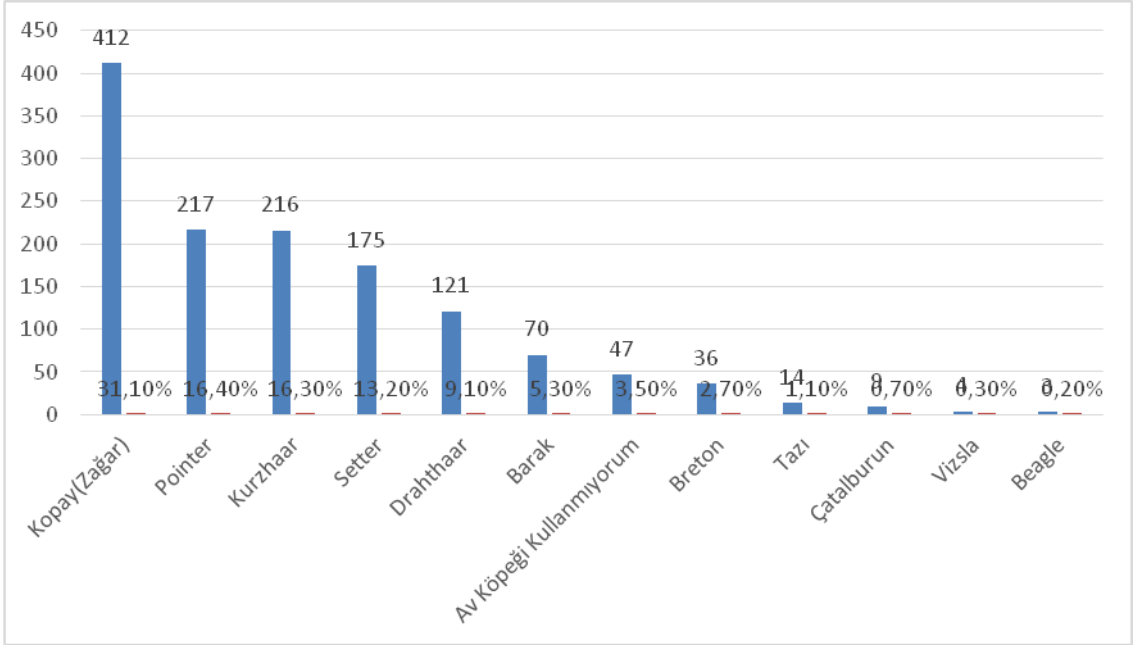
Grafik 17’de görüldüğü üzere katılımcıların %28,50’si karga türleri avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %28,30’u Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %20,70 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %10,70’dir. Karga türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %4,60’dır. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,60 iken Labrador cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %1,70’dir. Vizsla cinsi av köpeğini tercih edenler ise %1’dir. Karga türlerinin avı için en az tercih edilen ise %0,90 ile Çatalburun cinsi av köpekleridir.

Grafik 18. Diğer (Suçluluğu(Bekasin)Kızıl Sırtlı Örümcek Kuşu, Serçe) avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

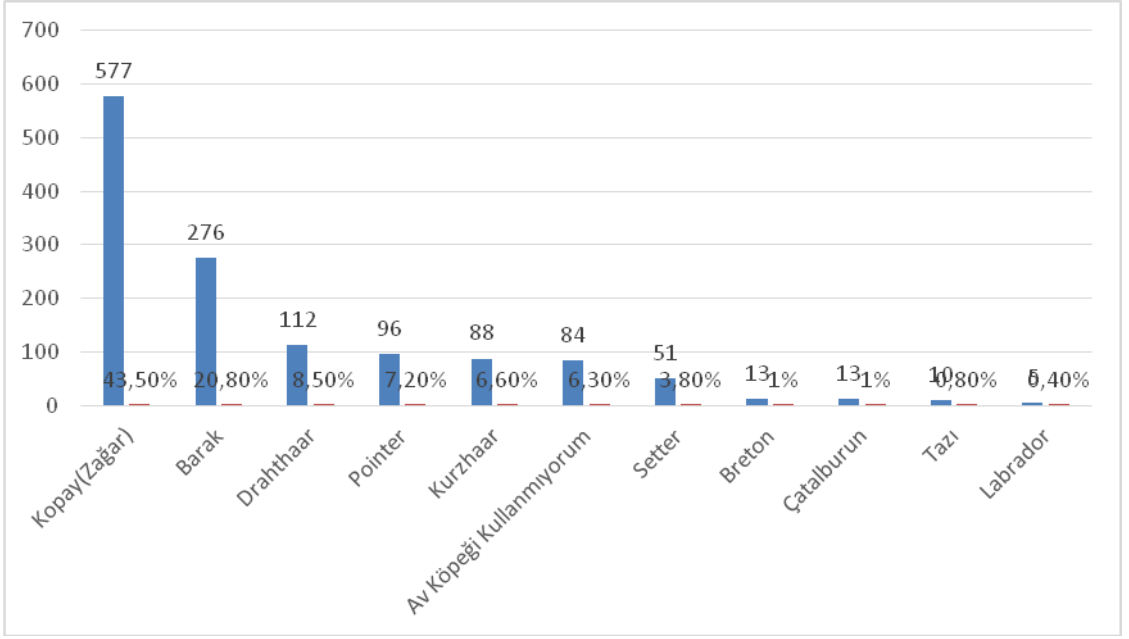
Grafik 18'de görüldüğü üzere katılımcıların %28,50'si Diğer (Suçluluğu(Bekasin)Kızıl Sırtlı Örümcek Kuşu, Serçe) türlerinin avı için Pointer cinsi av köpeğini tercih ederken, %28,30'u Setter cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %20,70 iken Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %10,70'dir. Karga türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %4,60'dır. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,60 iken Labrador cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %1,70'dir. Vizsla cinsi av köpeğini tercih edenler ise %1'dir. Diğer (Suçluluğu(Bekasin)Kızıl Sırtlı Örümcek Kuşu, Serçe) türlerinin avı için en az tercih edilen ise %0,90 ile Çatalburun cinsi av köpekleridir.

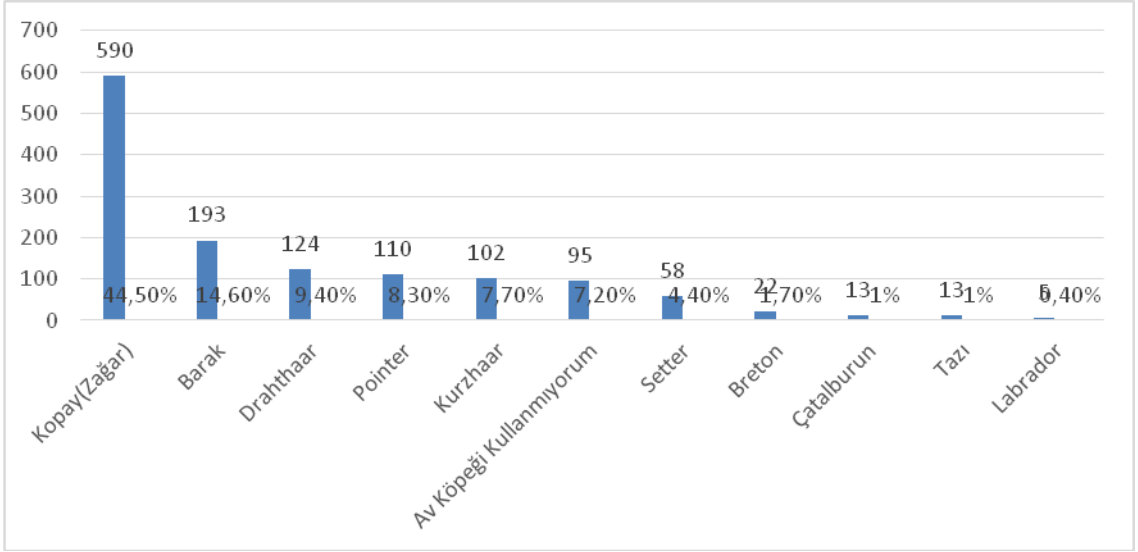
Grafik 19. Yaban Tavşanı ve Ada Tavşanı avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 19’da görüldüğü üzere katılımcıların %31,10’u Tavşan türleri avı için Kopay cinsi av köpeğini tercih ederken, %16,40’ı Pointer cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %16,30, Setter cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %13,20’dir. Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %9,10 iken Barak cinsi av köpeğini tercih edenlerin oranı ise %5,30’dur. Tavşan türlerinin avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %4,10’dur. Breton cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,50’dir. Tazı cinsi av köpeğini tercih ederler %1,10, Çatalburun cinsi av köpeğini tercih edenler %0,70 iken Vizsla cinsi av köpeğini tercih edenler ise %0,30’dur. Tavşan türlerinin avı için en az tercih edilen ise %0,20 ile Beagle cinsi av köpekleridir.

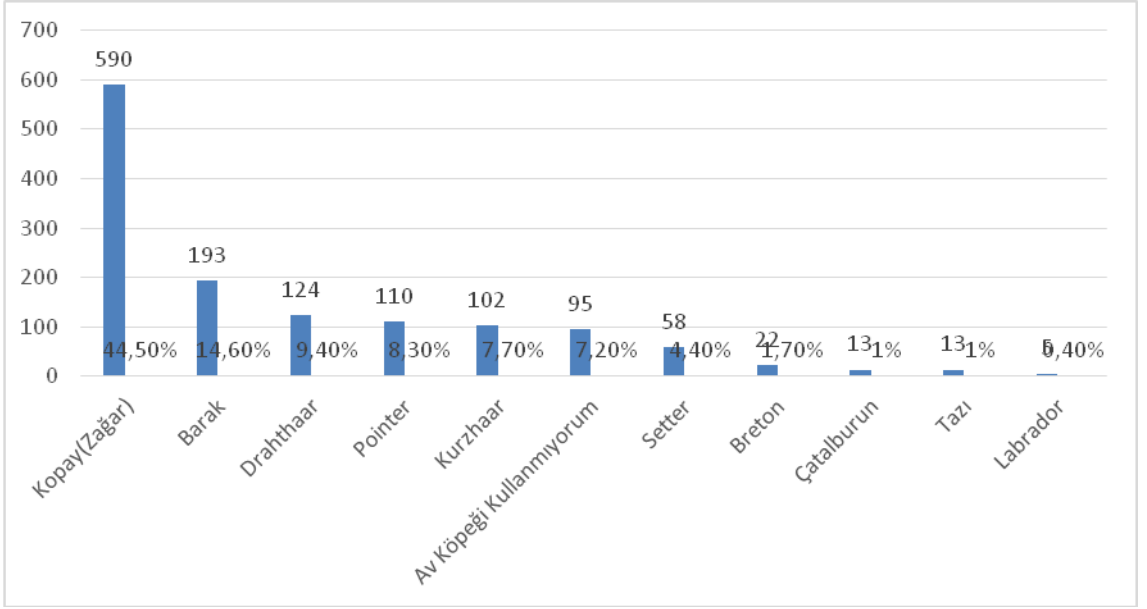
Grafik 20. Yaban Domuzu avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 20’de görüldüğü üzere katılımcıların %43,50’si Yaban Domuzu avı için Kopay cinsi av köpeğini tercih ederken, %20,80’i Barak cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %8,50, Pointer cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %7,20’dir. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %6,60’dır. Yaban Domuzu avında av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %6,30’dur. Setter cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %3,80’dir. Breton ve Çatalburun cinsi av köpeklerini tercih edenler %1 ile eşit iken Tazı cinsi av köpeğini tercih edenler ise %0,80’dir. Yaban Domuzu avı için en az tercih edilen ise %0,40 ile Labrador cinsi av köpekleridir.

Grafik 21. Çakal ve Tilki avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 21’de görüldüğü üzere katılımcıların %44,50’si Çakal ve Tilki avı için Kopay cinsi av köpeğini tercih ederken, %14,60’ı Barak cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %9,40, Pointer cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %8,30’dur. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %7,70’dır. Tilki, Kaya Sansarı ve Çakal avları için av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %7,20’dir. Setter cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %4,40’dır. Breton cinsi av köpeğini tercih edenler %1,70, Çatalburun ve Tazı cinsi av köpeği cinsini tercih edenler %1 ile eşittir. Tilki, Kaya Sansarı ve Çakal avı için en az tercih edilen ise %0,40 ile Labrador cinsi av köpekleridir.

Grafik 22. Kaya Sansarı avı için tercih edilen av köpeği türüne ilişkin frekans analizi

Grafik 22’de görüldüğü üzere katılımcıların %44,50’si Kaya Sansarı avı için Kopay cinsi av köpeğini tercih ederken, %14,60’ı Barak cinsi av köpeğini tercih etmektedir. Drahthaar cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı %9,40, Pointer cinsi av köpeğini tercih eden bireylerin oranı ise %8,30’dur. Kurzhaar cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %7,70’dır. Tilki, Kaya Sansarı ve Çakal avları için av köpeği kullanmayı tercih etmeyen katılımcıların oranı ise %7,20’dir. Setter cinsi av köpeğini tercih eden katılımcıların oranı %4,40’dır. Breton cinsi av köpeğini tercih edeler %1,70, Çatalburun ve Tazı cinsi av köpeği cinsini tercih edenler %1 ile eşittir. Kaya Sansarı avı için en az tercih edilen ise %0,40 ile Labrador cinsi av köpekleridir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın sonucunda Türkiye'deki avcılık faaliyetlerine ilgi duyan bireylerin genel yapısının erkek ve evli olduklarını görülmüştür. Bu bireylerin yaşlarının ortalama 26 ile 45 yaş aralıklarında olduğu görülmüştür. Katılımcıların eğitim durumlarının genelde orta öğretim(lise) ve lisans olduğu ve çalıştıkları meslek grubunun işçi olduğu görülmüştür. Ekonomik getirilerinin genelde asgari ücretin üstü olduğu görülmüştür. Katılımcıların genelde Marmara, İç Anadolu ve Ege bölgesinde, büyük şehirler ve şehirlerde yaşadıkları görülmüştür.

Türkiye'deki yerli avcı turistlerin ava başlama yaşının %71 oranında 1-17 yaş aralığında olduğu görülmüştür. Bu avcılığa ailelerinden görekerek başladıklarını göstermiştir. Türkiye'deki avcılarının avcılığı bir gelenek olarak yaptığı sonucuna ulaştırmıştır. Böylelikle avcılık ile ilgili bilgi, deneyim ve tecrübelerin nesilden nesle aktarıldığı göstermektedir. Nitekim bu durum tercihlerini yaparken de etkili olmaktadır. Av köpeği tercihlerinde ailedeki büyüklerin kullandıkları av köpeklerini görüp, ebeveynlerinin tavsiye ve tecrübelerinden faydalanarak, seçimlerini yaptıkları düşünülmektedir.

Türkiye'deki yerli avcı turistlerin bulgulardaki frekans(sıklık) analizleri sonucunda genelde kanatlı av hayvanları avcılığı için Pointer, Setter, Kurzhaar ve Drahthaar cinsi av köpeklerini tercih ettikleri görülmektedir. Bunun temel nedeni bu cins av köpekleri hem fermalı hem de aportlu av köpekleri cinsleri olup birkaç işi bir arada yapmalarından dolayıdır. Bir ikinci neden ise avcılarının av köpeği bakımı imkanlarıyla alakalıdır. Bakım için en fazla bir köpeğe yer sağlayabildikleri için birden fazla işi bir arada yapan av köpekleri tercih edilmiştir. Türkiye'de yaygın olarak bilinen ırklar olduğundan, her avcının bir birinden görekerek ve tavsiye olarak bu ırkları seçmelerinden dolayı yoğunluk bu dört cins av köpeğini tercihlerinde etkili olmuştur. Diğer av köpeklerinin kullanımı ve tercihleri av köpeği olmayan veya av kullanmayan bireylerden daha azdır. Sonuç olarak yerli avcı turistler yaygın olan dört cins av köpeğini kullandıkları yada av köpeği kullanmadıkları görülmüştür.

Türkiye'nin yerli fermalı av köpeği ırkı olan Çatalburun yerli turist avcılar tarafından bilirse de sadece yöresi olan Mersin ili çevresinde az şekilde tercih edildiği görülmüştür. Yerli turist avcılar tarafında ismen biliyor ama özellikleri ve yetenekleri bakımından derinlemesine bilinmesinde dolayı tercihleri ve kullanımı az olmaktadır. Buna en büyük etken diğer yaygın ırkların derinlemesine bilinirliğinin Çatalburun av köpeğinin derinlemesine bilinirliğinden fazla

olmasından dolayıdır. Ne mutlu ki bu durum memeli av hayvanları avı için av köpeği tercihlerinde farklıdır. Türkiye'nin yerli kovucu ve izci av köpeği Zağar(Kopay), memeli av hayvanları avı için en fazla tercih edilen av köpeği ırkıdır.

Türkiye'deki yerli turist avcılarının tavşan, yaban domuzu, kaya sansarı, çakal ve tilkiden oluşan memeli av hayvanları tercihlerinde yerli ırkımız olan Zağar(Kopay) cinsi av köpekleri en fazla tercih edilendir. Özellikle yaban domuzu avlarında ikinci sırayı da Türk Kültür Tarihinde çok fazla ismi geçen Barak cinsi av köpeği tercih edilmektedir. Ulaşılan kaynaklarda özellikle kültür tarihi ilgi kaynaklarda Barak kelimesine çok rastlanmış olsa da, yerli av köpeği ile ulaşılmış kaynaklarda maalesef ki Barak cinsi av köpeklerinin ırkının başka ülkelere ait olduğu görülmüştür. Türkiye'deki av köpekleri ve yerli hayvan ırklarıyla ilgilenen kurumların konuyu tekrar ele alması elzemdir. Barak ırkını Türkiye'ye kazandırmaları hatta geri kazandırmaları bu kurumların hem vicdani hem de sosyal sorumluluğudur. Bunun için yapabilecekleri; öncelikle bir bilim kurulu kurmak olmalıdır. Sonrası hızlı bir şekilde gelecektir. Kongre ve çalıştaylar yapılarak bilim kurulunu oluşturacak akademisyen ve uzmanlar yaptıkları çalışmalar ile bu bilim kuruluna seçilmelidirler. Bu diğer bilinen ama yeteri kadar önem verilmeyen Türk av köpeği ırkı Çatalburun içinde geçerlidir.

Çatalburun hakkında yapılan bir diğer araştırmada araştırmacılar çok önemli bir diğer noktaya değinmişlerdir. Petek & Dinçel (2012)'de yerli av köpeği ırkları için şu şekilde öneride bulunmuşlardır: Çatalburun gibi yıllardır süren kontrolsüz birleştirmelere bağlı olarak aynı ırkın çok değişik örnekleri ile karşılaşıldığı ya da herhangi bir nedenle ırk tescili yapılmamış ırklarda öncelikle morfolojik ve fizyolojik özellikleri tespit edilerek fenotipik ve genotipik olarak bu ırk için ideal köpek tipinin ortaya konulması gerekmektedir. Sonrasında ideal özellikleri taşıyan köpekler üzerinde ırk tescilinin yapılması daha doğru olacaktır. Bu açıdan Çatalburun ırkı köpekler hakkında yeni ve fazla sayıda yapılacak çalışmalara gereksinim duyulmaktadır (Petek & Dinçel, 2012: 27). Bu araştırmayı yaparak fili olarak bu öneriye katılmış olunmaktadır.

KAYNAKÇA

- Anonim, (1992). The complete dog book. Howell Book House. New York.
Anonim, (2012). İzci Köpeği Zağar. 25.08.2011 tarih ve 28036 sayılı Resmi Gazete.

- Atakoyuncu, Ö. & Selanik, A.(1994). Sadık bir dost köpek. Artemis Yapım. İstanbul.
- Ateş, A. (1999). Râvendî, Râhat-Üs-Sudûr ve Âyet-Üs-Sürûr, I. Türk Tarih Kurumu. Ankara.
- Baltacı, Z.T. (2015). Türk Kültüründe Köpek (İnanış, Uygulama Ve Anlatılar). Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Entitüsü.
- Burslan, K. (1999). Bundârî, Zubdetu'n-Nusra ve Nuhbetu'l-Usra, Irak ve Horasan Selçukluları Tarihi. Türk Tarih Kurumu. Ankara.
- Cömert, Y.Z. (2015). Usâme İbn Munkız, Kitâbu'l İtibâr, İbretler Kitabı. Kitabevi. İstanbul.
- Derbentli Ö. (2008). Anadolu'nun Özgün Hayvanları-Çatalburun. Veteriner Hekimler Derneği Dergisi, 79, 3.
- Deveci, İ. & Kabakçı, B. (2014). Sürdürebilir Avcılık İçin Temel Eğitim Av Köpekleri. Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü Yayınları. Ankara. S.234-276.
- Ergun M. (1997). Türk Dünyası Efsanelerinde Değişme Motifi. Cilt 2. Ankara.
- Evans, H.E.(1979). Classification and natural history of the dog, Miller's anatomy of the dog. Saunders Co. Philadelphia.
- FCI. (2019). Hunting Dogs. Retrived from <http://www.fci.be/en/search.aspx?q=hunting+dogs>. E.T. 20.09.2019.
- Gürbüz, S. & Şahin, F. (2014). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem-Analiz. Seçkin Yayıncılık. Ankara.
- Güven, Ö. & Hergüner, G., (1999). Türk Kültüründe Avcılığın Temel Dayanakları. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. S.5 s. 32-49.
- Huş, S. (1974) Av Hayvanları ve Avcılık, İstanbul Üniversitesi Orman Fakültesi Yayınları İstanbul. s.14-17.
- İlhan, N. & Şenel, M. (2008). Divânu Lugat'it Türk'e Göre Av, Avcılık ve Hayvancılıkla İlgili Kelimeler ve Kavram Alanları. International Periodical For the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic. C.3. S.1. s. 259-277.
- Kahraman, A.(1995). Osmanlı Devletinde Spor. Kültür Bakanlığı Yayını. Ankara.1995. s. 151-232.

- Kırmızıbayrak T. & Taccı İ. (2006). Body Weight and Morphological Characteristics of Tarsus Çatalburun Dogs, Indian Vet. J., S.83 s.914-915.
- KİF. (2020). Köpek Irkları Kinolojisi Federasyonu. Retrived from <https://kif.org.tr/tr>. E.T. 05.05.2020.
- Makrîzî. (1997). Es-Sülûk, I-V, Tahkik: Muhammed Aldulkadir el-‘Atâ, Dâru’l-Kutûbi’l-İlmiyye, Beyrut.
- Oğrak Y.Z., Urosevic M., Drobnjak D. (2012). Tarsus Çatalburun Breed of Turkish Hunting Dog (Turkish Pointer) Dicle Üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi. C 2.S.5 s. 71-74
- Ögel, B. (2003). Türk Mitolojisi –I-II Türk Tarih Kurumu Yayınları. Ankara
- Öncül, O. (1983). Sadık Dostumuz Köpekler Ailesi. Dönmez Ofset. Ankara.
- Petek M. (2010). Köpek Üretim ve Eğitimi Öğrenci Ders Notları, Bursa, Uludağ Üniversitesi Veteriner Fakültesi.
- Petek M. (2011). Çatalburun Köpekleri. Türkiye Köpek Irkları Çalıştay. İ.Ü. Köpek Psikolojisi ve Eğitimi Kulübü, 21. Mart. 2011, İstanbul.
- Petek, M. & Dinçel, D. (2012). Çatalburun Köpekleri ve Irk Özellikleri. Uludağ üniversitesi Veterinerlik Fakültesi Dergisi. C.31, S.1 s. 25-28.
- Pugnetti, G. (2001). Köpek Ansiklopedisi. Arkadaş Yayınevi. Ankara.
- Sevimli, A. (2007). Alman çoban köpeği ve labrador retriever ırkı köpeklerde başlıca dölverimi özellikleri, yavrualarda büyüme ve eğitim performansı. Yayınlanmamış doktora tezi. Uludağ Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tarsuscatalburun. (2020). Polise Çatalburun Köpekleri. <http://www.tarsuscatalburun.org>. E.T.10.05.2020.
- Tiftikçioğlu C. (2007). Çatalburun (Turkish Pointer). Ankara Bölgesi Veteriner Hekimler Odası Bülteni, Ankara.
- TSE. (2002). Türk Tazısı Standardı. Türk Standartları Enstitüsü, TS 12893, Ankara.
- Uluişik, Y.P. (2017). Türk ve Dünya Mitolojilerinde Sirius Kültü. Mediterranean Journal of Humanities. C.6 S.2 s.345-365.
- Yalçın, B.C. (1981) Genel Zootekni. İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Yayınları: 1. İstanbul.
- Yılmaz O. (2005). Kangal Köpeği-Tarihçesi, Tanıtımı, Yetiştirilmesi, Islahı.

Öztepe Matbaası, 240. Ankara.

Yılmaz, O. & Ertuğrul M. (2011a). Some Morphological Characteristics of Turkish Tazi (Sighthound). *Journal of Animal and Plant Sciences*, 21(4): 794-799.

Yılmaz, O. & Ertuğrul, M. (2011b). Some Morphological Traits of the Zagar (Erect-ear) Dog in Turkey. *Iğdır Ü. Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 1(2): 107-112.

Yılmaz, O. & Ertuğrul M. (2012a). Some Morphological Characteristics of the Tarsus Fork-nose Dog in Turkey. *Bulgarian Journal of Agricultural Science*, 18(1): 111-115.

Yılmaz, O. & Ertuğrul, M. (2012b). Türkiye Yerli Köpek Irk ve Tipleri. *Iğdır Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi C. 2, S.1 s. 99-106.*

Yürekli, T. (2018). Memlûkler Döneminde Kilâbzîler Ve Av Köpekleri. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi C.1, S.30, s.236-244.*